

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Abort ako morálny delikt 20. a 21. storočia

Diplomová práca

Študijný program: ETIKA
Školiace pracovisko: Katedra etiky a morálnej filozofie
Študijný odbor: 6131700, ETIKA
Školiteľ: Prof. ThDr. Mgr. Helena Hrehová, PhD.
Konzultant: Prof. ThDr. Mgr. Helena Hrehová, PhD.

TRNAVA 2013

Simona Kernová, Bc.

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
FILOZOFICKÁ fakulta
ZADANIE ZÁVEREČNEJ BAKALÁRSKEJ/DIPLOMOVEJ PRÁCE

Meno, priezvisko a tituly študenta:

Kód študenta:

Študijný program:

Typ záverečnej práce:

Názov práce práce:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Meno, priezvisko a tituly

konzultanta:

Meno, priezvisko a tituly vedúceho
práce:

Školiace pracovisko:

Meno, priezvisko a tituly vedúceho
pracoviska:

Anotácia záverečnej práce:

.....

.....

.....

.....

.....

Jazyk, v ktorom sa práca vypracuje:

Dátum schválenia zadania:

podpis vedúceho práce

Poznámka: Vyplnený formulár odovzdajte na gestorskej katedre a katedre, kde pôsobí vedúci diplomovej práce

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa chcela poďakovať vedúcemu diplomovej práce Prof. ThDr. Mgr. Helene Hrehovej, PhD. za jej odborné vedenie, cenné pripomienky a rady, ktoré ma usmernili pri vypracovaní práce.

Ďakujem

V Trnave dňa

.....

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne s využitím uvedenej literatúry.

V Trnave dňa

.....

Abstrakt

KERNOVÁ, Simona, Bc.: Abort ako morálny delikt 20. a 21. storočia. (Diplomová práca) – Trnavská univerzita v Trnave. Filozofická fakulta so sídlom v Trnave. Katedra etiky a morálnej filozofie. – Školiteľ: Prof. ThDr. Mgr. Helena Hrehová, PhD. – Trnava: FF TU, 2013, s. 66.

Témy týkajúce sa ľudského života sú predmetom prvoradého záujmu verejnosti. Každý človek si zaslúži úctu, ktorá mu prináleží vzhľadom k jeho ľudskej dôstojnosti. Žiadna otázka nevyvoláva v ľuďoch také rozporuplné pocity ako problematika interrupcií. Umelý potrat je dilemou, ktorá hýbe celou spoločnosťou, každou vednou disciplínou. Na abort neexistuje jednotný morálny a etický názor. Na jednej strane je vraždou, na strane druhej slobodným rozhodnutím a právom ženy. Základným ľudským právom je právo na život, ktoré sa vzťahuje k statusu ľudskej osoby. Otázne je či embryo považujeme za osobu, resp. odkedy pripisujeme plodu morálnu hodnotu. Väčšina otázok týkajúcich sa tejto problematiky ostáva a asi aj ostane v globálnom ponímaní nezodpovedaných, niektoré témy ostanú otvorené bez riešenia, bez faktov, ktoré by spoločnosť utvrdili v jednotnom vnímaní a pohľade na život a potraty ako také. Môžeme teda len každý individuálne, po vzhliadnutí faktov, prečítaní dostupných informácií, utvoriť si vlastný názor a záver na tieto otázky. Je to na každom z nás, ako sa k danej "veci" postavíme...

Kľúčové slová: život, hodnota, ľudské embryo, morálny delikt, cirkev, umelý potrat, zákony, adopcia.

Abstract

KERNOVÁ, Simona, Bc.: Abort as a moral delict of the 20th and 21st century. (Thesis) – Trnava University in Trnava. Philosophical Faculty in Trnava. Ethics and Moral Philosophy Department. – Consultant: Prof. ThDr. Mgr. Helena Hrehová, PhD. – Trnava: FF TU, 2013, p. 66.

Issues related to the human life are subject to the major social interest. Every person deserves respect, which belongs to people because of their human dignity. No issues are provoking so much contradictory emotions such as the issue of abortions. Artificial abortion is a dilemma, which affects the whole society as well as every scientific field of study. There is no common moral or ethical opinion on abortion. On one side, it is viewed as a murder; while on the other hand, it is a free decision and right of every woman. The right to live is a fundamental human right and it is related to the status of a human being. The question is whether or not an embryo should be viewed as a person and as a human being, that is to say, since when a foetus should be assigned a moral value. Most of these questions related to the issue of abortion have remained and will probably remain globally unresolved. Some topics will stay opened, lacking the solution or facts that would persuade the society in favour of one understanding and view of the life and abortions as such. So we can only make our own opinion and conclusion concerning this matter after studying the facts and reading the information available. It is up to each of us to take a stance to this...

Key words: life, value, human embryo, moral offence, the Church, artificial abortion, laws, adoption.

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	8
ÚVOD.....	9
1. DÔSTOJNOSŤ ŽIVOTA.....	12
1.1 Úcta k životu.....	13
1.2 Status ľudského embrya.....	14
1.3 Spochybnenie statusu ľudského embrya.....	17
1.4 Vývoj plodu.....	18
2. MORÁLNY DELIKT.....	21
2.1 História potratu.....	26
2.2 „Za“ a „Proti“.....	27
2.3 Čo na to Cirkev?.....	29
2.4 Peter Singer.....	33
3. UMEĽÝ POTRAT.....	36
3.1 Spôsoby vykonávanie interrupcie.....	38
3.2 Dôvody umelých potratov.....	40
3.3 Dôsledky umelého prerušenia tehotenstva.....	44
3.3.1 Zdravotné komplikácie.....	45
3.3.2 Psychické problémy.....	47
4. ZÁKONY SLOVENSKEJ REPUBLIKY.....	51
4.1 Potratovosť vo svete.....	52
4.2 Adopcia ako riešenie?.....	57
4.3 Životné svedectvá.....	58
5. ZÁVER.....	62
6. POUŽITÁ LITERATÚRA.....	64

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

atď. – a tak ďalej

cca – cirka

cm – centimeter

č. – číslo

ed. – editor

g – gram

kg – kilogram

l – liter

Lk – Lukáš

r. – rok

Rh – faktor

s. – strana

tzv. – takzvaný

Zb. – zbierka

Ž - žalm

ÚVOD

Zrodenie každej ľudskej bytosti patrí k najväčším zázrakom, ale aj záhadám, ktorými nás príroda neustále ohromuje. Aj napriek obrovským pokrokom v medicíne a v technike nie je reálne tento úžasný proces odohrávajúci sa v tele matky prekonať žiadnym iným spôsobom. Z toho dôvodu vzbudzuje tehotenstvo rešpekt, úctu a prirodzenú potrebu ochrany.

Pri zrodení nevzniká len nový život, ale najmä silné puto medzi dieťaťom a matkou, ktoré je najzákladnejším symbolom lásky a súdržnosti. Väčšina žien s príchodom dieťaťa pocíti dokonalé naplnenie svojho života. Ich existencia nadobudne význam, konečný zmysel. Avšak nájdú sa aj výnimky, ktoré pocítia presný opak. Strach, zúfalstvo, beznádej, odpor až nenávisť k tomu malému stvoreniu v ich tele. Bohužiaľ, sme svedkami aj nechcených tehotenstiev, ktoré sa každodenne objavujú v našich životoch. Avšak ak človek za sebou nemá podobnú skúsenosť, je veľmi ťažké pochopiť rozhodnutie a následné konanie ženy, ktorá sa rozhodne pre potrat.

Problém interrupcií sprevádza spoločnosť od začiatku jej vývoja, pretože nechcené tehotenstvá vždy boli, sú aj naďalej budú. Aj napriek zmenám v oblasti vykonávania abortov, sa nič nemení na fakte, že problém zostáva stále rovnaký. Ústredným bodom je rozhodovanie tehotnej ženy, ktorá sa ocitne v zložitej životnej situácii. Dôvodov jej voľby vybrať si potrat je niekoľko. Bez ohľadu na to, či dieťa mať nemôže alebo nechce, stojí v opozícii jej slobody nový ľudský jedinec a jeho právo na život.

Abort je od začiatku najintímnejším príbehom ženy ovplyvnený medicínou, právom a etikou. To akým spôsobom a či vôbec bude plodu nejaká ochrana poskytnutá závisí v prvom rade na morálnych štandardoch danej doby, ktoré sú ovplyvnené tradíciami, náboženskými postojmi, politickými a filozofickými ideami, ktoré sa pokúšajú nájsť odpovede na otázky vzniku života ako aj človeka.

Právo na život je jedným zo základných práv človeka. Každý z nás sa mal narodiť preto, aby žil, vyrastal, vzdelával sa a zdieľal svoj život s ostatnými. Kto sme my, aby sme rozhodovali o tom, komu toto právo odoprieme a naopak komu všetko toto umožníme? Mnoho ľudí tvrdí, že embryo je iba zhluk buniek a nepovažujú ho za človeka, ktorý má rovnaké práva ako všetci ostatní. Z toho dôvodu je spoločnosť rozdelená na dva tábory, z ktorých každý obhajuje svoje argumenty. Vzhľadom k zásadnému významu otázok, ktoré je potrebné pri regulácii interrupcií riešiť, nič nepredpokladá fakt, že by bolo v blízkej

dobe možné určiť jediné univerzálne a správne riešenie. Ide o problém podliehajúci vlastnému presvedčeniu každého jednotlivca.

Ľudský život je najzákladnejším dobrom a predpokladom ostatných hodnôt. Je hodnotou, z ktorej vyplývajú všetky ostatné hodnoty. Preto je ľudský život hodný ochrany za každých okolností.

Téma práva na život sa stáva znovu aktuálnym problémom, a to v súvislosti s novou epochou vedecko-technického pokroku, ktorý prispieva k dokonalejšej spoločnosti. Tento pokrok, ktorý priniesol nové objavy, sa dostáva do protikladu k etike a morálnemu hodnoteniu každého jedinca. Stále častejšie sa do popredia dostáva kritérium rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, ktoré je v mnohých prípadoch prijímané ako základný princíp hodnotenia ľudských skutkov. Zároveň ožili aj otázky o tom, čo presne možno považovať za počiatok života, čo je podstatou človeka a na akom základe stojí koncept ľudských práv.

V prvej kapitole sa zaoberáme hodnotou a dôstojnosťou ľudského života. Každý ľudský život si zasluhuje úctu. Aj život nenarodený. Jednotlivé vedné disciplíny ohraničujú status embrya na základe rôznych argumentov. Jedny mu pripisujú morálny status pred narodením, druhý až po narodení. Faktom ale zostáva, že už v maternici sa jeho život vyvíja.

Keďže ide o vývoj, hovoríme o živote. Umelým prerušením vývoja plodu ničíme novú ľudskú bytosť, a tým sa dopúšťame nemorálneho a nespravodlivého konania. Takému správaniu sa venujeme v druhej kapitole, ktorá taktiež poukazuje na postoj cirkvi k potratom. Radíme ju k hnutiu Pro life, ktorá považuje plod za ľudskú bytosť od okamihu počatia. V jej opozícii stojí hnutie Pro choice, ktoré zastáva liberálny postoj voči abortom.

Tretia kapitola nám odкрýva rôzne spôsoby vykonávania interrupcie, jej dôvody ako aj dôsledky. Umelé prerušenie tehotenstva je bolestivým zákrokom do tela, ale najmä duše ženy, na ktorej zostávajú jazvy do konca jej života. Je ťažkou životnou ujmou, ktorá zanecháva stopy fyzické ako aj psychické. Vyrovnáť sa s takou neopísateľnou bolesťou je nereálne.

Avšak ženám, ktoré nevidia iné východisko zo svojej situácie okrem potratu, sa núka šanca zachrániť nevinný a bezbranný život. Urobiť šťastnými bezdetných manželov, ktorí dieťaťu dajú život aký si zaslúži. Riešením môže byť adopcia alebo v súčasnosti aj hniezda záchrany, ktoré sú vo viacerých mestách na Slovensku. Veď predsa má byť právo na život priznané ľuďom hneď od počatia, už pred narodením. Možnostiam riešenia

zložitej situácie tehotnej ženy sa venujeme v štvrtej kapitole, ktorá nám taktiež objasňuje interrupčné zákony na Slovensku ako aj vo svete.

Cieľom našej diplomovej práce je poukázať na globálny problém abortu a objasniť variabilné postoje za i proti, pretože interrupcia sa objavuje v každej svetovej kultúre. Cieľom našej práce nie je niekoho presviedčať o správnosti alebo nesprávnosti či dokonca morálnosti alebo nemorálnosti abortu. Mojim zámerom je len otvoriť a poukázať na fakty už toľkokrát otvorenej a zároveň nedoriešenej témy. Netrúfam si hľadať riešenie ani ja, len Vám ponúknuť indície v podobe faktov, aby ste si sami vedeli vytvoriť faktický obraz alebo sa iba zamyslieť nad takýmto činom. Ku konkluzívnym záverom diplomovej práce sa pokúsime dospieť pomocou metodologických prístupov, a to analytickou a komparatívnou metódou.

1. DÔSTOJNOSŤ ŽIVOTA

Dôstojnosť človeka pramení z Božej prirodzenosti. Každý novopočatý život človeka je stvorený na obraz Boží. Ľudský jedinec je jedinečnou, neopakovateľnou a originálnou bytosťou. Jeho poslaním je byť sám sebou. Mať na vedomí svoju vlastnú hodnotu. Človek je obdarovaný slobodou, ktorá sa preukazuje v každodennom živote. Ľuďom sloboda umožňuje svoju dôstojnosť budovať alebo znehodnocovať. Slobodne sa rozhodujú pre dobro alebo zlo, cnosť alebo hriech, pravdu alebo lož. Človek ako rozumový tvor, schopný chápať a usudzovať, sa má riadiť racionálnou slobodou. Rozum je ľudskou prirodzenosťou, z ktorej vyplýva prirodzený zákon vlastný každému človeku. „*K prirodzenému zákonu patrí to, čo zachováva život človeka a čo bráni opaku.*“¹ Sloboda jedného človeka má byť meraná slobodou iného človeka.

So slobodou je úzko spojená zodpovednosť. Pretože tam, kde je sloboda, musí byť aj zodpovednosť. Neoddeliteľnou súčasťou slobody je taktiež svedomie *mravného svedomia je základom ľudskej dôstojnosti, pretože bez nej nie je sloboda ani v súkromnom ani v spoločenskom živote.*“² Svedomie kontroluje slobodnú vôľu, prehodnocuje myslenie a konanie človeka. Mať rozum a slobodnú vôľu znamená niesť zodpovednosť za svoje činy. „... *sloboda bez rozumu vedie do záhuby a rozum bez slobody je utrpením.*“³ Každé slobodné konanie ľudského jedinca sa podriaďuje etickým normám.

Potvrdením ľudskej dôstojnosti je cnostný život. Cnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro, o ktoré sa človek usiluje v konkrétnom konaní. Cnosti sú pevné postoje a trvalé dokonalosti rozumu a vôle. Na základe cností sú usmerňované naše city, vášne, správanie ako aj konanie. Človek, ktorý sa riadi cnosťami, žije morálne dobrým životom. Cnostný človek koná dobro slobodne.

„*Dôstojnosť človeka vyžaduje, aby konal na základe vedomej a slobodnej voľby, to jest podľa svojich osobných vnútorných pohnútok a rozhodnutí, a nie zo slepého popudu alebo len z vonkajšieho donútenia. Túto dôstojnosť človek nadobudne, keď sa oslobodí*

¹ CEHUEOVÁ, E. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 37.

² Tamže, s. 39.

³ TINÁK, B. 1999. *Nechaj žiť nechaj umrieť*. Liptovský Mikuláš : Trancoscus, 1999, s. 35.

spod každého područia vášní a na ceste za svojím cieľom si slobodne volí dobro a s vynachádzavou príčinnivosťou si úspešne zabezpečuje vhodné prostriedky.“⁴

Človek musí konať na základe vlastného presvedčenia, vlastnej iniciatívy a so zmyslom pre zodpovednosť. Ak je k nejakému konaniu nútený násilím, sú porušené jeho ľudské práva. Ľudské práva vznikli pre ochranu ľudského života pred násilím a nespravodlivým donucovaním človeka urobiť to, čo je v rozpore s jeho svedomím a mohlo by to ublížiť alebo ohroziť jeho samého alebo jeho rodinu. Skutočnosťou, ale zostáva, že aj v dnešnej modernej dobe sú ľudské práva porušované. Taktiež je potrebné mať na pamäti, že s právami ide ruka v ruke aj povinnosť. Vo vyspelých krajinách sú ľudské práva zneužívané v prospech znehodnocovania života a ľudskej dôstojnosti. Riziko zneužitia ľudských práv je viditeľné v presadzovaní eutanázie, zabití nenarodených detí, vo výskumoch na ľudských embryách.

1.1 ÚCTA K ŽIVOTU

Je veľmi dôležité, aby mal človek úctu, najmä úctu k životu. Základom úcty k životu a humanizmu je viera v schopnosti človeka, v jeho tvorivú silu a nezlomnú vôľu. Skutočná úcta k životu vyplýva z viery človeka v ľudskú prirodzenosť. Nemôžeme neveriť v človeka a mať k nemu úctu. Ak veríme v život, nemôžeme považovať aborty za súčasť našich životov. Či sme veriaci alebo nie, nemôžeme spochybňovať náboženské pravdy o živote, pretože tie sa nemýlia. Náboženské príkazy vyplývajú z konkrétnych téz o ľudskej prirodzenosti, z konkrétnych ľudských rozmerov, ktoré vytvárajú podmienky pre imanenciu ľudskej minulosti, prítomnosti i budúcnosti.⁵ „Ak úcta k životu človeka a ľudstva sa má stať reálnou, nestačí deklarovať len prázdne záväzy slova o úcte k životu a túžbe po ňom, ale ju aj programovo a systematicky realizovať tým, že sa do programu každodennej aktivity svetových organizácií zakotvia konkrétne zásady boja proti nehumánnym činom, ktoré sa každodenne vo svete prejavujú.“⁶

⁴ CEHULOVÁ, E. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 24.

⁵ Porov. *Úcta k životu, iniciatívy záchrany nádeje pre život II*. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene, 1995, str. 16- 19.

⁶ Tamže, str.17.

1.2 STATUS ĽUDSKÉHO EMBRYA

Človek si počas života kladie rôzne otázky, na ktoré sa snaží nájsť pravdivé odpovede. Kto som? Aký je zmysel môjho života? Kedy som ja začal existovať? Na tieto otázky jestvujú rôzne odpovede, nakoľko každá vedná disciplína sa na človeka díva z iného uhla pohľadu.

Embryo, plod je ľudskou bytosťou v určitej fáze vývoja. Etymologickým základom slova plod je latinsky *fetus*, čo znamená potomok, mláďa, malé dieťa.⁷

Mnohí ľudia sú presvedčení, že ľudské embryo je len zhlukom buniek, z ktorých sa až postupne vytvorí štádium, ktoré sa dá nazvať ľudským druhom. Táto chybná predstava má pôvod v histórii, v tzv. „základnom biogenetickom zákone“ z roku 1866, ktorý presadzoval zoológ Ernst Haeckel. Na prvý pohľad nám teda musí byť jasné, že je to nezmysel. Už len fakt, že ľudský počiatok života skúmal zoológ, nie biológ a druhá vec, že je to myšlienka z 19. storočia. Jeho predpoklady považujeme dnes za fundamentálny omyl biológie. Dnes je úplne jasné, že človek má od počiatku LEN ľudské znaky. Nič také ako zárodok plutvy, žiabry a chvosta neexistuje. Človek nemá žiadne rudimenty, teda vývojové zbytky. Na otázku: kedy začína ľudský život, máme jasnú odpoveď. Začína okamžikom oplodnenia. Ľudská podstata je predpokladaná už pri vyvíjajúcom sa zárodku. Počas ľudského vývoja sa mení iba vzhľad, nie podstata človeka.

Z biologického hľadiska je človek výsledkom spojenia gamét, jednej od otca a druhej od matky. Samotné vajíčko a spermia nie sú schopné stať sa niečím iným. Až ich spojenie zabezpečí nový, dynamický a geneticky jedinečný ľudský život. „*Bunka, ktorá sa utvorí splynutím gamét, je novou biologickou entitou, ktorá sa začína správať ako jednotka, čiže ako ontologicky jedinečná živá bytosť, vybavená novou informačnou štruktúrou, čo tvorí základ jej ďalšieho vývinu.*“⁸ V okamihu oplodnenia vzniká nový systém, nový ľudský jedinec so svojím vlastným životným cyklom. Funguje ako nová jednotka s vlastnou podstatou charakteristická vlastnou individualitou a prudkým autonómnym vývojom. Začiatok individuálneho života je začiatkom osobného života človeka, s dôstojnosťou jemu vlastnou. „*Jednobunkové embryo – zygota už je ľudská bytosť v akte – kompletná, dostatočná, individualizovaná a sama seba stimulujúca*

⁷ Porov. ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 32.

⁸ SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafin, 2002, s. 67.

s vlastným životom, rozvíja svoj vlastný vnútorný program za predpokladu podmienok, ktoré sú pre život nevyhnutné.“⁹ Spermia a vajíčko sú pred vzájomným spojením potencionálnou ľudskou bytosťou, avšak v okamihu spojenia sa stávajú skutočnou ľudskou bytosťou s obrovským potenciálom.¹⁰ Embryo nie je potenciálny človek v zmysle možného človeka, ale aktuálny a reálny človek. Od prvého okamihu svojej existencie si vyžaduje bezpodmienečný rešpekt, aký morálne patrí ľudskej bytosti.

Pred okamžikom počatia človek neexistuje. Jeho existencia začína počatím. Rast bunky novej ľudskej bytosti je podmienený jej delením a množením. „*Je tu rast, pretože tu je prítomný život. Dlho predtým, ako žena zistí, že je tehotná, je v jej vnútri živá, rastúca ľudská bytosť.*“¹¹

Biológia je jedinou oblasťou, v ktorej neexistujú rozpory ohľadom začiatku ľudského života. Je prírodnou vedou, ktorá poskytuje overené a nepopierateľné fakty.

K oplodneniu dochádza vniknutím spermií do pošvy ženy, ktoré cez maternicu putujú do vajcovodov. Dostanú sa k ústi vajíčkovodov, odkiaľ vajcovodmi preplávajú k vaječníkom. Z povrchu vaječníka sa uvoľní vajíčko, ktoré spermia oplodní. Dvadsaťtri chromozómov spermiie sa spojí s dvadsiatimi troma chromozómami vajíčka, čím vznikne nová bunka so štyridsiatimi šiestimi chromozómami. Vtedy začne existovať nová a jedinečná ľudská bytosť. Sama si riadi rast, vývoj a výmenu odumretých buniek. Na svojej matke je závislá výživou a ochranou.

Z hľadiska filozofického má embryo ontologicky plnú hodnotu samostatnej ľudskej osoby už od okamihu počatia. Ľudský život obsahuje nezameniteľné predispozície a vlohy, ktoré sa počas jeho existencie rozvinú. Už ako embryo má daný svoj výzor, vlastnosti, ktoré sa nemenia. Jeho život už začal a jedinou zmenou je len rast a vývoj. „*Embryo má hodnotu ľudskej osoby, pretože to, čím bude ako dospelý, je už obsiahnuté v tom, čím je plod, a je pripravené objektívne sa prejaviť, keď mu program plodu dá k tomu pokyn.*“¹²

Napriek premenám nášho tela je naša identita v čase stála. Telo má plnú účasť na realizácii nášho ja. Skrze neho vstupuje moje ja do času a priestoru. „*Moje telo som „ja sám“.*“¹³ Telo je nevyhnutnou podmienkou, aby som mohol žiť svoj život vo svete. „Ja“

⁹ CEHUEOVÁ, E. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 83.

¹⁰ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 43.

¹¹ ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 27.

¹² SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafín, 2002, s. 20.

¹³ Tamže, s. 16.

skutočne jestvuje a koná, hoci si svoju existenciu ešte neuvedomuje. Schopnosti a kvality človeka vychádzajú z jeho existencie. Z toho vyplýva, že každá ľudská schopnosť alebo kvalita je podmienená existenciou tohto človeka ako ľudského bytia.

Z duchovného hľadiska je za začiatok života považované stvorenie duše. Každá ľudská bytosť je obdarená nesmrteľnou dušou. Aby mohla duša vstúpiť do zárodku, musí táto biologická štruktúra vykazovať nejakú vonkajšiu podobnosť s človekom. „*Logickým predpokladom je prítomnosť duše od ukončenia procesu oplodnenia, v ktorom je zrejmá genetická, metafyzická a numerická individualita ľudského života čiže bytia – človeka.*“¹⁴ Sv. Tomáš Akvinský hovorí, že duša vstupuje 40. deň do mužského zárodku a 90. deň do ženského.¹⁵ Nemožno súhlasiť s dualistickým chápaním človeka ani s aristotelovsko-tomistickou metafyzikou ľudského bytia, pretože pre dnešnú dobu sú nedostatočné. Niektorí tomisti sa prikláňajú k názoru, že embryo je od momentu počatia osobným bytím.

V hinduistickej a buddhistickej tradícii pretrváva viera v reinkarnáciu. Duša pretrváva v spojení s mnohými inými formami života, nielen ľudským. Väčšina svetových náboženstiev stotožňuje pojem ľudskej osobnosti s existenciou duše. Práve nesmrteľná duša odlišuje človeka od ostatných živých bytostí. Z toho vyplýva, že iba ľudská bytosť je hodná špeciálnej ochrany. „*Prirodzený zákon, ktorý reflektuje večný Boží zákon, a je základom každého pozitívneho zákona, je výzvou k naplneniu života pozitívnymi hodnotami, tie prinášajú dobro spoločnosti i každému človeku v nej.*“¹⁶

Nenarodené dieťa je ľudská bytosť, ktorá si vie uvedomovať, reaguje, je schopná prežívať a má svoj určitý citový život. Vníma a učí sa. Začínajú sa formovať jeho postoje k okoliu i k sebe samému. Nová živá bytosť má genetický kód, ktorý je úplne iný než aký majú bunky matkinho tela. Plod je skutočne celkom samostatná vyvíjajúca sa ľudská bytosť a nikdy ju nemožno považovať za časť matkinho tela.

Človek vznikne počatím. Prechádza vývojovými fázami vnútromaternicového života. A ani v jednej z nich nemožno povedať, že v predchádzajúcej alebo nasledujúcej bol menej človekom. Človek je tým, kým je vďaka tomu, že existuje. Je spirituálno-fyzickou jednotou.

¹⁴ HRKÚT, J. (ed.). 2009. *Argumentácia v bioetike*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2009, s. 142.

¹⁵ Porov. PEKÁRKOVÁ, M. - PRIMUSOVÁ, H. - UZEL, R. - SALAJKA, M. 2000. *Potrat ano – ne aneb na pokraji života*. Havlíčkův Brod : Grada Publishing, 2000, s. 15.

¹⁶ TINÁK, B. 1999. *Nechaj žiť nechaj umrieť*. Liptovský Mikuláš : Trancoscus, 1999, s. 34.

Človek je viac ako len súbor biologických vlastností. „*Je fundamentálnou jednotou, ktorej biologický aspekt nemôže byť odtrhnutý od duchovného, rodinného a sociálneho rozmeru...*“.¹⁷ Nevlastní svoj život a už vôbec nie život niekoho iného.

Biologický rozmer života človeka iba spolukonštituuje život ľudskej osoby v jej existenciálnom a duchovnom bohatstve. Biologická rovina života určuje jeho fundamentálnu hodnotu. Vzhľadom na fyzický život jedinca sa rozvíjajú iné hodnoty ľudskej osoby. Termín osoba je v prvom rade filozofickým, teologickým a etickým pomenovaním.

1.3 SPOCHYBNENIE STATUSU ĽUDSKÉHO EMBRYA

Niekedy dochádza k spochybňovaniu samotnej ľudskej prirodzenosti ľudského života. Z hľadiska biologického sa jedná o život, ale keďže niektorí ľudia nehovoria o ľudskom živote, znamená to, že nehovoria o človeku ako osobe.

V prípade, že za kritérium práva na život budeme považovať vnímanie, môže nám táto schopnosť priblížiť, kedy plod nadobúda morálny status. Toto kritérium stanovuje hraničné obdobie a povoľuje postupné získavanie morálneho statusu. Rozlišuje medzi morálnym statusom novopočatého plodu a úplne vyvinutého a medzi morálnym postojom k skorej a neskorej interrupcii.

V prvom trimestri reaguje plod na podnety automaticky, čiže reflexívne. Zástancovia potratu nepovažujú takýto reflex za vnímanie. Podľa nich sa skutočné vnímanie objavuje až v treťom trimestri. Z tohto dôvodu je potrat v prvom a druhom trimestri morálne považovaný za rovnakú kategóriu ako antikoncepcia, takže „iba“ bráni vzniku novej bytosti. Interrupcia počas posledných troch mesiacov tehotenstva je zahrnutá do takej morálnej kategórie ako infanticída, ktorá ukončuje život novej bytosti s morálnym statusom. „*Naše bežné morálne vedomie stavia antikoncepciu a zabíjanie novorodencov, infanticídu, do veľmi odlišných morálnych kategórií. Tento fakt naznačuje implicitné rozpoznanie základnej asymetrie medzi voľbou v prvom rade nevytvárať nový život a voľbou zahubiť nový život, ktorý už bol stvorený.*“¹⁸ Život nadobúda morálnu ochranu medzi týmito dvoma hranicami. Antikoncepcia zabraňuje vytvoreniu novej osoby, pretože

¹⁷ HRKÚT, J. (ed.). 2009. *Argumentácia v bioetike*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2009, s. 138.

¹⁸ *Právo ženy?* Bratislava : Kalligram, 2004, s. 49.

gamétam nie je pripísaný morálny status. Infanticída zabije novú osobu, pretože novorodencovi je morálny status pripísaný.

Liberálny postoj k potratom vyplýva z faktu, že zástancovia potratu považujú antikoncepciu ako aj skorú interrupciu do šiesteho mesiaca tehotenstva za akýsi súkromný čin, pretože podľa nich zárodok v tomto štádiu ešte nezískal právo na život. Za neskorú interrupciu považujú potrat v treťom trimestri tehotenstva a prirovnávajú ho k infanticíde. Ak sa vykoná umelé prerušenie tehotenstva v tomto období, ide o verejný čin, pretože plodu bolo odobrané právo na život. Obhajcovia potratu nepovažujú za nemorálne, ak sa žena rozhodne pre skorú interrupciu z akéhokoľvek dôvodu. Avšak k neskorej interrupcii majú konzervatívnejšie stanovisko a uvedomujú si, že je potrebné zvážiť všetky okolnosti. „Čím skôr sa interrupcia vykoná, tým lepšie. Sú tu teda závažné morálne ako aj racionálne dôvody na to, aby ženy neodkladali interrupcie.“¹⁹

Rozdelením umelého prerušenia tehotenstva na skoré a neskoré, vznikol priestor pre ženu, aby sa mohla rozhodnúť či bude v gravidite pokračovať alebo nie. Ale najmä sa tým vytvorila hranica, kedy je život plodu v prvých šiestich mesiacoch iba podmienený. Až prekročením tejto hranice je jeho životu priznaná ochrana. Z toho vyplýva, že vykonanie interrupcie pred touto hranicou, môžeme z morálneho hľadiska chápať tak, že tento jedinec nikdy ani neexistoval.

Rozdelenie potratu na skorý a neskorý súvisí s legislatívnou stránkou. Keďže skorý potrat je definovaný ako vec súkromná, znamená to, že štát nemá právo zasahovať do súkromných aktivít jednotlivca. Čiže skorá interrupcia je záležitosť ženy a lekára. Musí byť dostupná, nakoľko žena nemusí udávať dôvody svojho rozhodnutia. Tie sú dôležité a opodstatnené v prípade neskorej interrupcie, pretože vtedy ide o smrť jedinca, ktorý má právo na život.

1.4VÝVOJ PLODU

Vývoj dieťaťa v maternici má viacero štádií. Vymenujeme si ich v tzv. kalendáre nenarodeného.

1. vaječné štádium: 0. – 12. deň, teda od okamžiku oplodnenia vo vajcovode až do uhniesdenia do maternice. Toto je obdobie, kedy sa môže vajíčko rozdeliť (vznik dvojčiat, trojčiat...)

¹⁹ Tamže, s. 51.

VAJÍČKO:

0 deň: oplodnenie – oplodnenie jednobunkového vajíčka

0 – 1,5 dňa: zygota – štádium jednobunkového oplodneného vajíčka (stále je vo vajcovode)

1,5 – 3 deň: blastoméry – zygota sa počas 40 – 50 hodín rozdelí na niekoľko dcérskych buniek (blasfomér), nazývame to ryhovanie

4 – 4,5 dňa: blastocysta - zmenšenie veľkosti buniek v prospech dutiny, naplnené intercelulárnou tekutinou, bunky sa tu rozdeľujú do dvoch skupín: na embryoblast (vzniká z neho embrio) a trofoblast (plodové lôžko)

Cca 6. deň: adplantácia – vajíčko sa prichytí na maternicovej sliznici

7. – 12. deň: implantácia – uhniedzovanie vajíčka v maternicovej sliznici, tu pozorujeme tri zóny vajíčka: externé, mediálne, interné; z interného vzniká entoblast a vnútorná plodová blana – amnion

2. embryonálne štádium: 12. deň – 8. týždeň, začínajú sa vyvíjať tkanivá, zakladajú sa jednotlivé orgány, embryo sa začína podobat' na dieťa.

EMBRYO:

13. – 14. deň: už rozoznávame základ mozgu embrya

3. týždeň: sú rozoznatelné tri zárodočné listy – vonkajšie, stredné a vnútorné, taktiež vznikajú jednotlivé tkanivá

16. – 17. deň: predlžuje sa entoderm

18. 21. deň: vzniká axiálny kanál a základ na mozog a miechu; začína pracovať srdce (zatiaľ je v tvare U- trubice); na konci tretieho týždňa je už uzavretý krvný obeh; embryo má cca. 1,5mm

4. týždeň: na začiatku týždňa má embryo 2 mm a rozdeľuje sa na hlavu krk a trup; vzniká mozog s miechou, nervy, kostra, srdcové svalstvo na začína deliť na komoru a predsieň; vzniká očná jamka; embryo sa začína zakrivovať; začínajú sa utvárať nohy a ruky; na konci týždňa sa vyvíja trojkľaný nerv; embryo začína pociťovať bolesť; koncom 4. týždňa sa vyvíja vylučovacie ústrojenstvo a čuchový epitel, embryo má 4 mm

5. – 6. týždeň: ruky sú stále dlhšie ako nohy, začíname vidieť prsty, trojkľaný nerv je prepojený s mozgovými nervami; vzniká pupočná šnúra; vzhľad embrya sa začína podobat' na dieťa; začína uchopovací reflex; dieťa otáča hlavou; začínajú pracovať črevá

7. týždeň: 12 – 15 mm; všetky orgány sú už založené, nič nové už nevzniká, už sa všetko len vyvíja; začína sa vytvárať vonkajšie ucho

8. týždeň: dieťa je citlivé na dotyk a bolesť

3. fetálne štádium: 3. – 10. mesiac, vzniknuté orgány a ústrojenstvá sa vyvíjajú do plnej funkcie.

FÉTUS:

3. mesiac: prudký rast plodu

11. – 12. týždeň - plod meria 6 – 7 cm a váži cca. 20g; je vyvinutý sací reflex; krvný obeh dieťaťa je úplne oddelený od krvného obehu matky; začína rásť lanugo (chlípky); je úplne vyvinutá placenta

4. mesiac: dieťa meria 12 – 16 cm, pupočná šnúra má svoju konečnú formu, dieťa vypije zhruba 0,1 l plodovej vody; začínajú rásť nechty; sú pozorovateľné vonkajšie znaky; začína pracovať sluch

5. mesiac: dieťa váži cca. 300g, matka začína pociťovať pohyby

6. mesiac: dieťa váži okolo 900g, začínajú rásť vlasy; vzniká zmysel pre rovnováhu

7. mesiac: v rukách je vyvinutý hmat, dieťa vypije okolo 1l plodovej vody

8. mesiac: je vyvinutý čuch, dieťa meria asi 45 cm a váži 2 kg

9. mesiac: dieťa vypije 3 – 4l plodovej vody

10. mesiac: dieťa vníma svetlo, málo sa pohybuje a prichádza k pôrodu.²⁰

²⁰ Porov. *Úcta k životu I. – Život nenarodených*. Praha : Zvon, 1991, s. 22- 30.

2. MORÁLNY DELIKT

Pojem delikt označuje zlé konanie, vinu, previnenie alebo hriech. Vzťahuje sa najmä na rovinu morálky. Morálny delikt teda označuje správanie alebo konanie v rozpore s morálnymi pravidlami.

Každú oblasť morálky možno praktizovať s ohľadom na vlastnú cnosť, spravodlivosť ako aj zhovievavosť. V ľudskej oblasti morálky vznikajú záväzky ako aj zákazy vzhľadom na druhých ľudí. V prípade, že sa človek zbaví povinností vyplývajúcich z ľudskosti, je žiaduce, aby sa o tento konflikt zaujímala spoločnosť ako aj zákon.

Svetský zákon je v rozpore s Božími zákonmi, pretože mu chýba humánnosť, logika a ľudský rozmer. To ho robí neľudským a neľudské zákony nie sú pre ľudí. Zákony liberalizujúce interrupciu navádzajú na neúctu k životu v najkrutejšej podobe, pretože zabitie plodu začleňujú k etickej norme bežných mravov, vytvárajú právny priestor pre zločinnosť, deformujú schopnosť ľudí odlišovať dobro od zla, devastujú zmysel pre súdnosť a spravodlivosť.

Pri umelom prerušení tehotenstva a rozoberaní tohto problému, či skôr etickom a morálnom delikte, nemôžeme zabúdať na základnú vec, a tou je dôstojnosť človeka. Jednoznačne pre veriacich ľudí sú problémy, dilemy tohto typu vyriešené vopred. Boh nám život dal a len Boh nám ho môže vziať. Toto je definitívna odpoveď skutočne veriaceho človeka, ktorý by s abortom len ťažko súhlasil, často krát ani pri reálnom riziku poškodenia zdravia matky, či dieťaťa. Je to súčasť života, utrpenie nie je zlom, slúži na to, aby nás očisťovalo a posilňovalo.

Dôstojnosť dal človeku Boh z nekonečnej lásky. Ale taktiež slobodu. Dôstojnosť je základná charakteristika človeka. Preto je tu toľko sporov, ktoré nenájdu zmierenie. Jedna strana sa opiera o slobodu človeka, ktorá umožňuje nakladať so svojím životom ako sám uzná za vhodné, druhá strana je radikálne proti a nechápe slobodu ako bezhraničnú autokraciu, pretože sloboda je zneužiteľná. Základnou požiadavkou pri slobode je, že človek musí pamätať na jednu vec. Naša sloboda končí tam, kde začína sloboda druhého. Sloboda má obrovskú silu, ktorá môže byť prekročená a zneužitá na svojvôľu. A v tomto spočíva aj hrozba abortu. Ak budú aborty považované za bežnú súčasť života matky, nepríde predčasne o život viacero ľudí? Poznáme to, vieme aké mnohé ženy sú, že ak ide o kariérny rast, peniaze, majetok, či dokonca o vizáž, urobia pre ne všetko. Vzdajú sa aj vlastného dieťaťa. No čo o pár rokov, čo svedomie? Dokáže potom žena uniesť bremeno,

že svojím podpisom ukončila život svojmu dieťaťu? Život nie je ľahký a často krát sme na konci svojich schopností a reálnych možností. A máme chuť skončiť. Mnohé matky nechcú, aby ich dieťa malo taký život aký prežili ony sami. Boja sa o ich existenciu, a preto ju radšej prerušia. „Ak má žiť tak ako ja, tak radšej nech sa nenarodí.“ Určite sme sa s touto vetou už mnohí stretli, a je len ťažko ju počúvať. Pre mňa samú, ako matku je to nepredstaviteľné.

Matky mávajú často pocit, že pre ich dieťa je najlepšie, ak sa vôbec nenarodia. Možno práve naopak. Ako vieme, že dieťa nemá chuť žiť? Dokážem prebrať na seba zodpovednosť za niekoho život. Môžeme to považovať za nedobrovoľnú smrť.

Ak sa pozrieme do histórie zákonov, tak napr. vo vtedajšej Tretej ríši Hitler chcel cez úpravu a cez nové nastolenie zákonov vyhladiť neárijských. Pokusy a realizácia sterilizácie a abortov sa stali súčasťou medicínskych pokusov. Aborty sa robili neľudskými a drastickými spôsobmi. V prevažnej väčšine sa vykonávali bez súhlasu matky a dokonca zaživa!

Keď čítame tieto riadky, ktoré sú prepisom toho, čo sa dialo počas 2. svetovej vojny, dvíha sa nám žalúdok. Krútime hlavami a vôbec si neuvedomuje, že sa to deje, v inej forme, aj dnes. Veď dnes sa stretávame s mnohými propagátormi abortov, ktorí preferujú názor, že umelé prerušenie tehotenstva je v niektorých prípadoch jedným z dobrých riešení pre samotnú matku a dieťa. Do opozície proti nim sa radikálne stavia cirkev, ktorá nevidí v abortoch žiadne riešenie.

Taktiež najzákladnejšie ľudské právo, je právo na život. Život je najvyššou hodnotou, nie smrť. Preto žiadna z noriem, ani žiadne právo, ani Všeobecná deklarácia ľudských práv, neobsahuje žiadnu zmienku o „práve na smrť“. S ničím takým sa nepočíta. Dôstojnosť človeka je rovnaká u každého. I u dospelého človeka, u adolescenta a taktiež aj u nenarodeného dieťaťa. Nemá vplývať na jeho kvalitu z toho hľadiska, či si ten či onen človek zaslúži žiť, lebo kvalita jeho života bude nižšia ako u druhého. Takýmto spôsobom by sme sa opäť dostali k tomu, čo tak veľmi odsudzujeme. Opäť by to bol hitlerovský model, ktorý sme už vyššie popísali. Keď sa nad tým zamyslíme, je to pravda. Áno, boli by sme tam, kde sme boli v roku 1929. Hrdo vyhlasujeme, že to sa už nestane, že nič podobné nedopustíme. No predsa to robíme. Stáva sa to bežne v rodinách, okolo nás, sú toho plné

médiá. Ak sa má dieťa narodiť postihnuté, radšej nech nežije. Ak sa má narodiť do sociálne slabej rodiny, radšej nech nežije.²¹ Poznáme to. Počúvame to denno – denne.

Nie sú aj interrupcie, hlavne vo vyššom štádiu tehotenstva formou eutanázie? Umelo sme prerušili život. Ťažko povedať, čo sa odohráva v hlave matky, ktorej je oznámené, že jej dieťa, ak sa narodí, bude postihnuté. Nemožno to však odsudzovať. Je to pohľad matky, ktorá vie, že jej dieťa bude trpieť. Hovoriť o tom, ako by sme reagovali my by bola hlúposť, pokiaľ sme to sami neprežili. Ak nám lekár oznámi, že naše dieťa bude trpieť/trpí napr. vývojovou anomáliou chrbtice a miechy MMC (spina bifida) tzv. otvorený chrbát. Tu nie je na moralizovanie priestor. Len pre porovnanie: v Holandsku je povolené zámerné ukončenie života s diagnózou MMC. Argumentom pre takúto alternatívu je neznesiteľné a beznádejné utrpenie jedinca. Na opačnej strane *Dr. Jong*, neurochirurg z Rotterdamu tvrdí, a fotograficky podkladá, že dieťa s týmto ochorením netrpí. Tieto deti sa smejú, sú šťastné, hrajú sa. Je vidieť ich radosť. A človek v ukrutných mukách sa smiať nevie. *Dr. Jong* vysvetľoval, že problémom nie je samotná choroba a ani nie je potrebná eutanázia, či lepšie povedané abort takéhoto jedinca. Problémom je osobný postoj, ktorý zaujímame k dieťaťu.²²

Taktiež treba spomenúť aj interrupcie nechcených detí, nie len kvôli zistenému riziku genetickej choroby či postihnutia. Veľa detí sa nenarodí, pretože potenciálna matka nemá záujem stratiť svoje pohodlie, či má na to iné dôvody. Mohli by sme tieto zákroky chápať ako istú formu, veľmi násilnej, eutanázie. Síce eutanáziu charakterizujeme ako „dobrú“ smrť, interrupcia ňou určite nie je. Vo vyššom štádiu tehotenstva by som to skôr chápala ako krutú vraždu. No je to môj osobný postoj. Ale vráťme sa k našej téme.

Osobne rozlišujem umelé prerušenie tehotenstva kvôli ľahostajnosti a strate pohodlia a kvôli zdravotným následkom, ktoré by tehotenstvom mohli nastať. Napriek tomu treba podotknúť, že ľudia veľmi neprezieravo chápu smrť ľudí. V druhej svetovej vojne bol počet zahynutých ľudí na Slovensku niekoľko stotisíc. Týmto ľuďom, česť ich pamiatke, sme stavali pomníky a spomienkové pietne miesta, spoločné hroby. A čo nenarodené deti? Na tie sa nespomína, napriek tomu, že počty sa odhadujú na niekoľko miliónov za obdobie 20. – 21. storočia. Nemajú spoločné hroby, ani spomienkové tabule a ich telíčka končia ako prebytočný biologický materiál v nemocničných kanáloch...²³

²¹Porov. tamže, s. 114.

²²Porov. tamže, s. 114.

²³Porov. tamže, s. 110.

Každý človek je iný, je originálom, nenájdeme na svete dvoch ľudí s identickými odtlačkami prstov. A predsa sme si v jednom rovný. V smrti. Smrť nás paradoxne spája. Nikto jej neunikne, smrť si nevyberá. Každý raz umrie. Smrť patrí k životu. Pre niekoho je to len prechodný stav, keď sa duša oddelí od tela a putuje do večnosti. Niektorí ľudia sa smrti neboja. Neobávajú sa jej, pretože je to jediná cesta do večnosti, kde už nebude bolesť ani žiaľ. Je to jediná cesta, ktorá vedie k vysnívanému cieľu, o ktorý sa zasluhovali celý svoj život. No nie každý smrť chápe takto. Niektorí sa jej boja, má strach, nechce si pripustiť, že to raz príde. Čaká na každého, len jej spôsob môže byť rôzny. No nikto si nezaslúži smrť ešte pred narodením.

Čo na to etika? Môže vôbec súhlasiť s takouto smrťou? Každopádne nie. Už len jej korene. Dekalog. Nezabiješ! A lekári? Môžu lekári vykonávať interrupciu, keď sami prisahali: „*Prisahám pri Apolónovi, bohovi lekárstva... Ani prosbami sa nedám prinútiť na podanie smrtiaceho lieku, ani sám nikdy na to nedám podnet...*“ už Hippokratova prisaha neplatí? A čo zákonodarcovia? Ak by prijali eutanáziu za legálnu už by neplatila Deklarácia práv dieťaťa? Kam by sa stratila?

„*Každá ľudská bytosť má právo na život od počatia po prirodzenú smrť. Článok 1 (1) Každá ľudská bytosť je od momentu počatia po smrť rovná v dôstojnosti a právach. Od momentu počatia má každý právo na právnu ochranu. Prijímanie právnych predpisov i všetko konanie i nekonanie má slúžiť v prospech záujmov a práv počateho dieťaťa...* Článok 2 *Každá ľudská bytosť má právo na život. Toto právo sa má chrániť zákonom od momentu počatia po prirodzenú smrť.*“²⁴ Po prirodzenú smrť...

Niektorí filozofi sú presvedčení, že interrupcia v období, keď plod ešte nie je ľudskou bytosťou, nesie so sebou zanedbateľné morálne dôsledky. Dokonca je pre nich prípustná na požiadanie. Odporcovia interrupcií takéto obdobie vylučujú, pretože za začiatok ľudského života považujú okamih počatia. Z uvedeného vyplýva, že „...*samotný plod vstupuje do morálnej drámy iba jedným z dvoch spôsobov: buď ako zhuk buniek, ktorý možno na požiadanie tehotnej ženy odstrániť, alebo ako ľudská bytosť s plným právom na život, a to presne takým, aké majú tí, ktorí uvažujú o jeho osude*“.²⁵

Je nemožné vyhnúť sa nejasnostiam v hraničnej oblasti pri skúmaní morálnosti interrupcie. Avšak v istých prípadoch sú tieto nejasnosti tolerovateľné. Pri rozhodovaní je potrebné uvedomiť si intenzitu faktorov, ktoré nás ovplyvňujú. Na základe toho sa

²⁴ <http://www.erko.sk/pre-erkarov/deklaracia-prav-pocateho-dietata/>

²⁵ *Právo ženy?* Bratislava : Kalligram, 2004, s. 61.

vynárajú hraničné situácie s nepresným statusom. „*Morálna teória, ktorá vytyčuje ostré hranice tam, kde nie sú alebo narába s komplikovanými prípadmi, ako keby boli jednoduché, je chybná.*“²⁶

Plod je bytosť, ktorá potratom stráca budúci úplný ľudský život. Presne taký život, aký žijeme my teraz. Ľudský život má vnútornú morálnu hodnotu, a preto je nesprávne ukončiť ho. Má objektívnu hodnotu plne nezávislú od jeho osobnej hodnoty pre kohokoľvek iného. Ľudský život je neoceniteľný a nedotknuteľný. Zodpovednosť človeka za život vyplýva z morálneho a transcendentného charakteru, pričom má univerzálnu platnosť.

Niektorí ľudia považujú plod za ľudskú bytosť s právami až v poslednom trimestri tehotenstva alebo až po narodení. Nazývajú ho produkt počatia alebo fetus. Avšak žena pri rozhodnutí podstúpiť interrupciu, nikdy toto pomenovanie nepoužije. Ona hovorí, že nechce dieťa, nie produkt počatia alebo fetus.

„... *Interrupcia spadá do sféry ľudskej morálky, ktorá sa stará o blaho ľudských bytostí, alebo aspoň do tej špeciálnej časti, ktorá sa stará o prechodné fázy, počas ktorých ľudské bytosti začínajú alebo končia svoju existenciu.*“²⁷

Interrupcia je považovaná za jednu z foriem kultúry smrti, ktorá ohrozuje a nerešpektuje život, ani právo na život. Je to utilitaristicky chápaný vzťah medzi etikou a správaním sa ľudského subjektu vo vzťahu k ľudskému životu. Človek si privlastnil právo rozhodovať o existencii iného ľudského bytia. Je presvedčený, že je vlastníkom neohraničenej slobody chápanej ako absolútnej moci nad inými. „*Z tohto dôvodu teda človek nevie rešpektovať ani sám seba, ani prirodzené a imanentné spojenie vlastnej slobody s etickou kategóriou zodpovednosti.*“²⁸ Vnútro človeka bolo zasiahnuté mnohými zmenami, dôsledkom čoho sa človek obracia proti iným, ale aj sám proti sebe.

„*Je mementom a paradoxom dnešnej doby charakterizovanej krízou a relativizáciou aj tých najpodstatnejších etických princípov a pravdivých hodnôt, že jestvuje tak divergentné a kontrapozicionálne chápanie života, kde jedna skupina ľudí ho chápe v perspektíve daru, pričom iní ho chápu výlučne redukcionisticky ako biologický zhluk buniek, ktorého hodnotu, kvalitu a užitočnosť a status možno interpretovať*

²⁶ Tamže, s. 56.

²⁷ Tamže, s. 99.

²⁸ HRKÚT, J. (ed.). 2009. *Argumentácia v bioetike*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2009, s. 121.

arbitrárne na základe dohody, ktorej výsledok obdrží značku legálnosti, čo sugestívne implikuje jeho súlad s objektívnou etickou normou.“²⁹

2.1 HISTÓRIA POTRATU

Potrat nie je novodobým vynálezom na ukončenie nechceného tehotenstva. Už stovky rokov sa vykonávajú takéto zákroky použitím rôznych technológií. Dôvodom schválenia alebo donútenia k potratu bolo vo väčšine prípadov cudzoložstvo, slobodná matka, zlý zdravotný stav ženy, neurčité otcovstvo, znásilnenie alebo incest. Potrat sa mohol vykonať aj v prípade, ak sa otec dieťaťa nechcel oženiť s matkou dieťaťa.

V staroveku neexistoval zákaz umelého prerušenia tehotenstva. Práve naopak, starí Gréci potrat odporúčali ako prostriedok regulácie populácie a udržania stabilných sociálnych a ekonomických podmienok spoločnosti. Platón odporúčal žene potrat, ak mala viac ako 40 rokov a jej manžel viac ako 50. Aristoteles chápal interrupciu ako reguláciu početnosti rodiny. Hippokrates odobroval potrat, ak bol vykonaný násilnými cvikmi. Pri iných spôsoboch vykonania potratu bol proti, nakoľko poznal nebezpečné až smrteľné následky. Ani v starom Ríme neexistoval zákaz umelého prerušenia tehotenstva. Prevládal tu názor, že žena sa môže slobodne rozhodnúť a na jej žiadosť môže byť vykonaný potrat. Nenarodené dieťa brali ako súčasť tela ženy. Avšak už dieťa pred pôrodom tu malo dedičné právo. Rimania uznávali počaté dieťa ako subjekt práva, niekoho, kto sa stane človekom. Svätý Augustín v diele Boží štát radil obyvateľom, aby rešpektovali život, s láskou prijímali deti a nezabíjali ich skôr, ako sa narodí. Židia označovali potrat pojmom *neftel*, čo znamená vypadnutie. V stredoveku boli interrupcie vykonávané tajne a bez prítomnosti zdravotne vyškolenej osoby. V rokoch 1307 – 1803 bol vo Veľkej Británii povolený potrat na základe priania ženy, a to do okamihu vnímania dieťaťa, čím boli myslené jeho pohyby. Potrat po tomto období bol považovaný za priestupok. Od roku 1803 bol potrat aj pred vnímaním plodu považovaný za zločin a trestaný bičovaním, väzením, pokutou. Interrupcia po vnímaní plodu bola vraždou a trestala sa smrťou. Od roku 1861 bol potrat v ktoromkoľvek období trestaný väzením. V roku 1920 boli v bývalom ZSSR povolené nemocničné potraty v prvom trimestri tehotenstva na žiadosť ženy. Tento zákon, ktorý bol zmenený v roku 1936, povoľoval interrupciu iba zo zdravotných dôvodov. Na Islande bola interrupcia zákonom povolená v roku 1935, a to z dôvodov zdravotných

²⁹ Tamže, s. 121.

i sociálnych. Sociálne a ekonomické dôvody potratu boli v Dánsku a Švédsku zákonom povolené v roku 1930. V rokoch 1851 – 1926 bola pruskými zákonmi žena trestaná za interrupciu päťročným väzením. Hitler dovoľoval umelé potraty z eugenických dôvodov. V roku 1939 boli potraty zakázané a od roku 1943 trestané smrťou. Vo Francúzsku bol potratár trestaný jednoročným až päťročným väzením a v roku 1942 bol považovaný za zločin proti štátu trestaný smrťou. V Belgicku bol v roku 1990 povolený potrat v osobnej krízovej situácii.

2.2. „ZA“ A „PROTI“

Na celom svete sa vo vzťahu k potratom vytvorili dva nepriateľské tábory. Príslušníci jedného zastávajú názor, že existuje právo ženy slobodne rozhodnúť o osude svojho tehotenstva, teda hnutie *Pro choice*, ktorý prezentuje slobodný výber či mať alebo nemať dieťa. Druhý tábor toto právo žene priznáva len do okamžiku uhniezdenia oplodneného vajíčka. Potom už nastupuje právo nenarodeného dieťaťa a žena už nemá právo o tom rozhodovať. To je postoj hnutia *Pro life*.

Hlavným rozdielom medzi nimi je, že jedny pokladajú ľudský plod za osobu už od oplodnenia a druhí až narodením. Takže sa nezhodujú ani v tom, kedy sú mu pripísané ľudské práva, najmä právo na život. V prípade, že embryo je považované za osobu, prichádzajú diskusie o tom, či má väčšie právo na život matka alebo dieťa.

Príslušníci týchto skupín používajú odlišný režim jazyka, používajú rôzne argumenty a protiargumenty. Zástanci ideológie *Pro choice* sa riadia súčasnými poznatkami vedy. Príslušníci *Pro life* sa riadia vierou. Tábor *Pro choice* na prvý pohľad ponúka slobodný výber, ale v skutočnosti cielene vedie človeka k ne-kultúre smrti. Tábor *Pro life* obraňuje kultúru života a rešpektuje dôstojnosť ľudskej osoby.

„Pojem kultúra života a názory tábora *Pro life* sa dajú stručne vyjadriť slovami:

OSOBA je viac ako vec;

BYŤ je viac ako mať;

DUCH je viac ako hmota;

ETIKA je viac ako technológia.

Pojem ne-kultúra smrti a názory tábora *Pro choice* vyjadrujú slovami:

vec je viac ako *OSOBA*;

mať je viac ako *BYŤ*;

hmota je viac ako DUCH;
technológia je viac ako ETIKA. “³⁰

Hnutie Pro life vychádza z konceptu ochrany života od počatia. V prvom rade sa opierajú o náboženskú etiku, ktorou sa snažia dostať do politických strán a pretaviť svoje postoje do zákonov.

Hnutie Pro choice sa opiera o ľudsko-právny aspekt. Vychádzajú zo sexuálnych a reprodukčných práv. Taktiež sú aktívni a pridávajú sa k rôznym mimovládnym organizáciám, čím sa chcú priblížiť verejno-právnej oblasti.

Jedným z argumentov zástancov potratov je, že ženy majú právo na rešpekt vo vzťahu k svojmu telu a práva ľudskosti vo vzťahu k svojmu vlastnému šťastiu, a tieto práva nemožno ignorovať. Interrupcie obraňujú výrokom, že embryo nie je o nič väčšmi ľudskou bytosťou, ako je žalud' dubom.³¹

Mnoho ľudí, ktorí sú radikálne proti potratom, verí, že interrupcia nie je nikdy alebo takmer nikdy morálne prípustná. Ak by sa niekto z ich rodiny alebo blízkych priateľov rozhodol pre interrupciu, boli by zhrození. No napriek tomu si myslia, že by zákon mal ponechať priestor ženám na slobodné rozhodnutie. Na druhej strane totiž tvrdia, že zákon ani spoločnosť by im nemala vnucovať svoj názor a rozhodovať za nich. Keďže človek je tvor slobodný, má mu byť sloboda ponechaná aj v tomto prípade. Radikálni odporcovia, ale s týmto nesúhlasia. Podľa nich by mal štát interrupcie úplne zakázať. „*Ochraňovanie ľudí pred vražedným útokom – a najmä ľudí prislabých na to, aby sa ochránili sami – je jednou z najhlavnejších a nevyhnutných povinností štátu.*“³²

V prípade terapeutického potratu sú taktiež rozdielne názory. Jedny tvrdia, že matka je oprávnená zbaviť sa plodu, čo odôvodňujú sebaobranou. Avšak vykonávateľ potratu, čiže lekár, je tretou zainteresovanou osobou, a to z etického hľadiska znamená, že on ako tretia osoba nemá právo zabiť človeka pre záchranu života iného človeka. Nie je morálne správne obetovať nevinný ľudský život s cieľom zachrániť iný na základe rozhodnutia tretieho subjektu.

Postoj Pro life možno označiť ako personalistický ontologizmus. Personalistická etika lekárskej cnosti vyzdvihuje etické konanie človeka, v ktorom prevláda morálna skúsenosť a cnosť. Tento fakt zvyšuje dôveru pacienta voči lekárovi, pretože v prvom rade

³⁰ CEHUĽOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 44.

³¹ Porov. *Právo ženy?* Bratislava : Kalligram, 2004, s. 100.

³² Tamže, s. 102.

ide o dobro pacienta.³³ Personalistický ontologizmus nerozlišuje medzi bytosťou a osobou. V každej vývojovej fáze je človek osobou, od embrya, novorodenca cez starých ľudí až po postihnutých. Začiatkom osoby je zygota a koncom smrť. Sloboda, vôľa a sebauvedomenie sú charakteristiky, ktoré odlišujú človeka od zvierat.³⁴

Postoj Pro choice je označovaný termínom empiricko-biologický funkcionalizmus a gradualizmus. Spochybňujú ľudskú prirodzenosť, čím odopierajú ľudskému životu osobný status. Empirický funkcionalizmus hovorí, že ľudskou bytosťou sme od zygoty do smrti. Ľudskou osobou sa stávame, ale ňou aj môžeme prestať byť. Status ľudskej osoby nám zaručuje príslušnosť rodu Homo sapiens. Prvý predpoklad tvrdí, že osobou je každý, kto má kognitívnu kapacitu, vedomie a sebauvedomenie. Druhá hypotéza vypovedá, že osobou je každý, kto je schopný morálne sa rozhodovať medzi dobrom a zlom. Tretí predpoklad považuje za osobu každého, kto cíti a vníma. Vychádza z hedonistickej etiky. Štvrtá hypotéza hovorí, že sme osobami až keď vstúpime do sociálnych interakcií.³⁵

Stúpenci hnutia Pro choice sú väčšinou zástancovia feministického hnutia, ľavicoví alebo liberálni filozofi. Sú obhajcovia práva slobodnej voľby, ale taktiež sú zástancami osvety a zodpovednosti, nakoľko sa zaoberajú aj témami ako je plánované rodičovstvo, antikoncepcia a sexuálna výchova.

K členom hnutia Pro life patria konzervatívci a stúpenci rôznych cirkví. Sú ochrancami života. Zaoberajú sa aj eutanáziou, asistovanou reprodukciou a genetikou. Bojujú za prirodzenú smrť, a preto sú aj proti eutanázii, ktorú rovnako ako interrupciu, považujú za zbavovanie sa nežiaducich ľudských bytostí.

2.3 ČO NA TO CIRKEV?

Už na úsvite spásy sa správa o narodení dieťaťa ohlasovala ako radostná zvesť: „Zvestujem Vám veľkú radosť, ktorá bude patriť všetkým ľuďom: Dnes sa Vám v Dávidovom meste narodil spasiteľ, Kristus Pán.“ (Lk 2, 10-11.)

³³ Porov. HRKÚT, J. (ed.). 2009. *Argumentácia v bioetike*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2009, s. 127.

³⁴ Porov. VÁCHA, M. - KONIGOVÁ, R. - MAUER, M. 2012. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha : Portál, 2012, s. 52-53.

³⁵ Porov. tamže, s. 49-51.

Sväté písmo odsúdilo potrat ako zločin v piatom Božom prikázaní Nezabiješ!. Ľudský život má byť chránený od počiatku tak ako po celý ďalší život. Cirkev odsudzuje potrat ako vraždu nevinného.

Klement Alexandrijský poukazuje na nedotknuteľnosť práva dieťaťa a povolného narodiť sa. Ján Zlatoústý pripomína Božiu seľbu, ktorú nemôže žiadny človek zahubiť. Tertulián je známy svojím výrokom: „*Je už človekom ten, kto ním bude.*“³⁶ Tvrdí, že ak zabránime narodeniu, je to predčasná vražda človeka. Svätý Augustín považuje potraty za vrchol krutosti. Pius XI. Nepozná dôvod, ktorý by bol dostatočný na ospravedlnenie vraždy nevinného, pretože či už usmrtime matku alebo dieťa ideme proti Božiemu prikázaniu a hlasu prírody. Podľa neho dieťa dostáva život od Boha, nie od matky ani otca, ani od spoločnosti či ľudskej autority. Ľudský život sa začína od okamihu počatia a od tejto chvíle má byť aj rešpektovaný. S potratom nemôžeme nikdy súhlasiť, ale musíme čeliť jeho príčinám. Život každej ľudskej bytosti je potrebné absolútne rešpektovať, pretože človek je jediným stvorením, ktoré Boh stvoril pre seba samého a duša každého človeka je taktiež stvorená Bohom. „*Iba Boh je Pánom života od jeho počiatku až do jeho konca.*“³⁷

Nenarodeným deťom je odopretá možnosť prijať Sviatosť krstu a stať sa oficiálne Božími deťmi. Cez Sviatosť krstu nemôžu byť ich duše očistené od dedičného hriechu. Práve preto majú nenarodené deti svoje miesto v Cirkvi. Boh dal nenarodeným deťom ľudskú dôstojnosť, ale človek ich odvrhol ako nadbytočnú vec. Mnohé nenarodené deti boli zavraždené bez toho, aby niekto na zemi prejavil túžbu po ich krste a spáse. Ale Boh chce spasit' každého človeka.

Človek je povolaný plnosti života, ktorý presahuje rozmery jeho pozemskej existencie, pretože spočíva v účasti na samom živote Boha. „*Vznešenosť tohto nadprirodzeného povolania ukazuje veľkosť a nesmiernu hodnotu ľudského života v jeho pozemskej fáze.*“³⁸

Hodnota ľudského života. Ako sa meria, čo ju určuje? Tieto otázky sa neustále vynárajú v každodennom živote. Môžeme hodnotu života merať na základe zdravia človeka, jeho talentu, krásy, úspechov, úžitku, ktorý ma z neho spoločnosť...? Cirkev zastáva názor, že sa nemeria hodnota ľudského života, pretože každý ľudský život má rovnakú hodnotu. Súčasná spoločnosť berie v niektorých prípadoch nový príchádzajúci

³⁶ SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafín, 2002, s. 34.

³⁷ Tamže, s. 39.

³⁸ JÁN PAVOL II. 1995. *Encyklika Evangelium vitae*. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 1995, s. 8.

Ľudský život ako ohrozenie osobnej slobody, zníženie kvality života, stratu finančnej istoty... Možnosti, ktoré ponúka moderná medicína sprostredkujú ženám vyšetrenia, ktorými sa dajú zistiť choroby a príp. vady ešte nenarodeného dieťaťa. Na základe týchto mnohokrát nepresných diagnóz sa ženy rozhodujú prerušiť svoje tehotenstvo, a tým sa zbaviť „príťaž“ , ktorá by bola spojená s prípadným postihnutím ich potomka.

Možno to vyznie tvrdo, no synonymom pre slovo potrat nemôže byť nič iné ako slovo vražda. Prečo práve vražda? Lebo spĺňa všetky jej podmienky:

- Je dopredu naplánovaná
- Dôkladne premyslená
- Perfektne prevedená

Už v diele Didaché (staré kresťanské dielo asi z približne 1. storočia, ktoré obsahuje svedectvá cirkvi) sa píše: *„Nezabiješ, nescudzoložíš, nezneúctíš chlapca, neoddáš sa modlárstvu, nepokradneš, nebudeš čarovať, nepoužiješ jed, dieťa nezapudíš aby zahynulo, ani novorodenca neusmrtiš, nebudeš dychtivo túžiť po majetku svojho blížneho.“* Podobné myšlienky sa objavujú aj v iných prvokresťanských knihách. Už samotní Židia brali dieťa ako požehnanie.

V Katechizme katolíckej cirkvi v článku 2270 sa píše: *„Ľudský život treba absolútne rešpektovať a chrániť už od chvíle počatia. Ľudskej bytosti už od prvej chvíle jej jestvovania treba priznať práva osoby, medzi ktorými je nedotknuteľné právo každej nevinnej bytosti na život.“*

Cirkev tvrdí, že človek sa nemôže odovzdať spontánnosti všetkých reakcií, impulzov, túžob, ktoré vznikajú zo žiadostivosti tela bez voľby a primeranej hierarchie. Pokiaľ sa človek naučí ovládať svoje reflexy umožní tak vyniknúť celej svojej duchovnej kráse ako je telo človeka. Sexuálne túžby by mali byť premenené Kristom, aby ich človek mohol prežívať podľa pôvodného Božieho plánu. Boh dal človeku možnosť prežívať tieto túžby s človekom, ktorého miluje, s človekom, s ktorým zdieľa svoj život, preto dáva Boh možnosť manželom slobodne sa rozhodnúť a prirodzene si plánovať rodičovstvo na základe poznania ľudského tela, funkcie mužského i ženského organizmu a reprodukčného cyklu ženy. O každej otázke ľudského života treba uvažovať vo svetle celkového pohľadu ako na povolanie človeka nie len z aspektu pozemského, ale aj nadprirodzeného a večného. Napriek mnohým ťažkostiam a neistotám môže človek dospieť k záveru, že *„... v prirodzenom zákone, vpísanom do srdca spozná posvätnosť ľudského života od počatia až do jeho konca a získa presvedčenie, že každá ľudská bytosť má právo na to, aby sa*

*absolútne rešpektovalo toto jej základné právo“.*³⁹ Hodnota každej ľudskej osoby sa zjavuje prostredníctvom spásy.

Ján Pavol II. v encyklike *Evangelium vitae* odsudzuje potrat ako hanebný čin, ktorý poškvrňuje viac tých, ktorí ho vykonávajú ako tých, na ktorých je vykonaný. Považuje ho za prečin voči ľudskej dôstojnosti a znepokojujúci jav dnešnej spoločnosti, ktorá abort ospravedlňuje na základe slobody jednotlivca. Aj z tohto dôvodu považuje interrupciu za jednu z príčin morálnej krízy. Kríza kultúry vytvára skeptický postoj voči základom etiky, čoho dôsledkom je čoraz zložitejšie chápanie zmyslu života človeka, jeho práv, ale aj povinností.

Ján Pavol II. si uvedomuje, že v dnešnej dobe je jednoduchšie odmietnuť život, ktorý sa považuje za neužitočný alebo vyžaduje viac starostlivosti. Takýto človek je dokonca vnímaný ako príťaž alebo dokonca nepriateľ. Odvrhnutie života človeka je odvrhnutím Krista, pretože v tele každého človeka sa neustále zjavuje Kristus a vytvára s nami spoločenstvo.

Encyklika *Evangelium vitae* je potvrdením hodnoty ľudského života a jeho nenarušiteľnosti. Absolútna nenarušiteľnosť nevinného ľudského života je morálna pravda vyplývajúca zo Svätého písma. Priame zničenie života nevinnej ľudskej bytosti je ťažkým morálnym prečinom. *„Život človeka pochádza od Boha, je jeho darom, jeho obrazom a odrazom, účasťou na jeho oživujúcom dychu. Preto Boh je jediným Pánom tohto života: človek ním nemôže disponovať.“*⁴⁰ Život človeka je v Božích rukách.

Mnohí, ktorí zastávajú antikocepciu, či potraty sa odvolávajú na sexuálne potreby, ktoré majú partneri a manželia. Cirkev však definuje a obhajuje si tieto potreby a požiadavky. Manželská láska podľa cirkvi vyžaduje od manželov, aby poznali svoje poslanie týkajúce sa rodičovstva.

Cirkev teda ponúka návod, ako žiť plnohodnotný sexuálny život a zároveň nemusieť používať neprirodzené spôsoby zabraňovaniu otehotneniu tým, že manželia majú poznať navzájom svoje telá a ich prirodzený cyklus a funkcie.

Môže Boh potrat odpustiť? Ženy, ktoré postúpia potrat, ale aj muži, trpia pocitmi viny. Aby sa človek vyhol pocitom viny musel by poprieť skutočnosť. Poprením reality však človeka čaká psychické zvrútenie pri každej príležitosti pripomínajúcej dieťa, ktoré

³⁹ Tamže, s. 8.

⁴⁰ Tamže, s. 72.

k nemu kedysi patrilo. Človek potrebuje trvalé riešenie svojho činu a svojej viny, riešenie, ktoré by bolo založené na skutočnosti nie len pretvárke.

Biblia takéto riešenie ponúka...

Boh nás totiž miluje takých, akí sme. Pokiaľ úprimne ľutujeme naše činy a previnenia odpúšťa nám v celej svojej veľkoleposti, láske a večnosti. Boh je milostivý ku všetkým, ktorí sú vo svojom srdci skutočne presvedčení o svojej chybe, hriechu, či viny.

„Nezaobchádza s nami podľa našich hriechov, ani nám neodpláca podľa previnení. Ako je vzdialený východ od západu, tak vzdávať sa od nás naše neprávosti. Ako sa otec zmilúva nad synmi, tak sa Hospodín zmilúva nad tými, čo sa ho boja.“ (Ž 103, 10.12-13)

2.4 PETER SINGER

Austráľčan Peter Singer patrí medzi najvýznamnejších, no zároveň najkontroverzejších, filozofov a etikov 20. storočia. Študoval na University of Melbourne a University of Oxford je profesorom bioetiky na Princeton University v USA.

Zaraďujeme ho medzi autorov etiky utilitarizmu, hoci pri mene Peter Singer skloňujeme skôr slovné spojenie preferenčný utilitarizmus. Jeho zvláštnosť spočíva aj v odmietaní úlohy náboženstva v morálke. Singer je veľmi produktívny autor. Venuje sa etike a morálke, no taktiež dejinám filozofického a etického myslenia.

Etiku Petra Singera môžeme zhrnúť do siedmych bodov. Sú to: chápanie etiky, utilitarizmus, morálna rovnocennosť zvierat, preferenčný utilitarizmus, postoj k interrupciám a eutanázii, etika globalizácie a etika a morálka ako zmysel života. Čo sa týka chápania etiky, podľa Singera, nie je etika súborom zákazov. Odmietá, že morálka a etika sú závislé od náboženstva a taktiež odmieta, že by morálka a etika bolo relatívna a subjektívna, ale podľa neho vyjadrujú univerzálne hľadisko, ktoré však nemusí byť univerzálne aplikovateľné. Univerzálny aspekt etiky skôr zodpovedá utilitaristickej pozícii. Teda, že naše vlastné názory a postoje, nemôžu mať väčšiu váhu len preto, že sú naše.

Singer sa líši od ostatných utilitaristov v tom, že uprednostňuje uspokojenie záujmov všetkých dotknutých osôb. Zdôrazňuje princíp rovnakého zvažovania záujmov, avšak neznamena to aj rovnaké zaobchádzanie s osobami. Najpozoruhodnejší je u Petera Singera preferenčný utilitarizmus, ktorý kladie proti klasickému. Klasický utilitarizmus sa zakladá na maximalizovaní dobra, ale Singer posudzuje konanie na základe zvažovania preferencií bytostí, ktoré sú dotknuté našim konaním. Zastáva názor, že každý život má

rovnakú hodnotu. No z pozície preferenčného utilitarizmu možno uprednostniť jednu formu života. Tu sú východiskom preferencie, ktoré sa môžu viazať na vedomú alebo nevedomú formu života. Singer sa dotýka vo svojej etike aj otázok interrupcie a eutanázie. Vychádza však z predchádzajúcich tvrdení, že život plodu, najmä v prvých troch mesiacoch gravidity, nemá väčšiu hodnotu ako život non- ľudských racionálnych bytostí, ktoré si uvedomujú samé seba a vlastnia určité preferencie. Plod ale aj novorodenec nemajú preferencie ani víziu do života, preto nemajú rovnaký nárok na život ako osoba. To ale neznamená, že obhajuje prípadné zabíjanie týchto bytostí, pretože sú tu preferencie rodičov, ktorí majú vízie pre ich život. Týmto vlastne argumentoval akceptáciu interrupcií. Ak budúcim rodičom chýbajú preferencie budúceho života ich dieťaťa, interrupcia je prípustná. Podobne akceptuje na základe preferencií aj eutanáziu. Ak nemá subjekt preferencie do života, môže si na tomto základe zvoliť dobrovoľnú smrť eutanáziou.

Etika a morálka ako zmysel života, patrí medzi významné Singerové témy. Patrí sem aj otázka, ktorá sa týka morálneho života. Prečo byť morálny a ako morálne žiť? Singer zastáva názor, že morálny život je alternatívou sebeckého života. „... život nespočíva v rešpektovaní alebo konaní v súlade so zákonmi a príkazmi platnými v spoločnosti. Ide skôr o reflektovanie, o schopnosť reflektovať určitý spôsob života, akým chceme žiť a v podstate snažiť sa žiť v súlade so závermi tejto reflexie“.⁴¹ Vo svete prevláda názor odvodený od práce Richarda Dawkinsa, Sebecký gén. No Singer, ako v mnohom, oponuje tomuto názoru. Tvrdí, že nič také, ako sebecký gén nie je, vrozená sebeckosť neexistuje. I keď sa tak často správame, nenúti nás k tomu naša biológia. Práve naopak, vedie nás k pomoci aj takému človeku, ktorý je nám vzdialený a neznámy. Peter Singer používa princíp, ktorý nazval *tat for tit*, teda vo voľnom preklade to znamená: ako ty mne, tak ja tebe.⁴² Tento princíp využíva pri vzťahoch medzi ľuďmi. K východiskám tejto pozície patrí konanie dobra, pripravenosť na spoluprácu tým, ktorí pomohli nám a konania zla tým, ktorí nám poškodili.

Peter Singer napriek svojim kontroverzným postojom k rôznym problémom a otázkam, patrí medzi osobnosti 20. storočia. Práve jeho nové pohľady, myšlienky a názory posunuli mnohé témy ďalej a dostali nový pohľad na vec. Ani ja sa nestotožňujem s mnohými jeho názormi, ale vybrala som si ho práve pre jeho „revolučnosť“. I keď je pravda, že Singer ma zaujal, skôr negatívne, z mnohých jeho úvah a teórií mám ako

⁴¹ REMIŠOVÁ, A. (ed.). 2008. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava : Kalligram, 2008, s. 634.

⁴² Porov. tamže, s. 634.

študent etiky obavy. Nesúhlasím s ním hlavne v otázkach jeho preferenčného utilitarizmu. Nezdá sa mi správne, aby sa ľudia mali stavať do tej istej pozície ako zvieratá a naopak, že by sme mali hendikepovaných ľudí, či nenarodené deti degradovať na nižšiu úroveň. Peter Singer v jednej z jeho kníh a štúdií, hovorí, že dokonca učentlivý šimpanz, ktorý podľa neho chápe, myslí, vykonáva rôzne povely, má ako bytosť väčšiu hodnotu ako mentálne postihnutý človek, ktorý si svoju existenciu neuvedomuje. Takáto teória sa mi zdá úplne zarážajúca. Človek bol stvorený ako harmónia tela, rozumu no i duše. Ak by sme aj pripustili možnosť nejakej nízkej inteligencie u zvierat'a, podľa môjho názoru sú to skôr inštinkty, ale dušu by sme hľadali márne. Takže stavať človeka a zviera na tú istú úroveň je pre mňa neprijateľný fakt.

Jeho princíp *tat for tit* je naozaj princípom, ktorým sa riadi veľa ľudí. Otázkou zostáva, či je správny. Na túto otázku by sa však dali viesť rozsiahle polemiky a diskusie.

Na záver musím dodať, že aj keď je Peter Singer bezpochyby uznávaným etikom, s jeho etikou sa nestotožňujem a môžeme len dúfať, že svet nedospeje k aplikácii jeho etiky do praxe.

3. UMELÝ POTRAT

„Ked' pripustíme, že jestvuje niečo dôležitejšie než zmysel pre ľudskosť hoci len na jednu hodinu a hoci len v nejakom výnimočnom prípade, potom niet takého zločinu, ktorý by sa nedal páchať na ľuďoch bez pocitu viny.“ (L. N. Tolstoj)

Tento známy citát od L. N. Tolstoj nám pomôže rozvinúť problematiku, o ktorej píšeme. Je to nekonečný začarovaný kruh, ktorý nás neustále točí dookola a nedovoľujeme nám z neho vystúpiť. Povoľiť aborty či nie? Sme až takí páni sveta, že určujeme kto a kedy sa narodí, koho život je dôležitejší a ktorý malý človečik prvý krát zaplače? Pomáhame legalizáciou v niektorých prípadoch abortu, alebo je to len ďalšia z alternatív zneužívania? Narúšame kolobeh života, alebo sa len snažíme znižovať počty mŕtvych nechcených detí a počty detí v detských domovoch? Je takéto rozhodnutie správnu cestou predčasného odchodu zo sveta?

Sú otázky, na ktoré sa definitívna odpoveď asi nikdy nenájde, pretože pohľady na problematiku sa rôznia. Vždy sa nájde niekto, kto bude mať výhrady vo svedomí, komu ľudský život nie je ľahostajný a kto chápe hodnotu života a človeka. Sú ľudia, ktorí o abortoch hovoria ako o istej forme „eutanázie“, teda „zhovievavého“ odchodu zo sveta. Táto skupina ľudí preferuje názor, že radšej nech sa dieťa nenarodí vôbec, ako by sa malo narodiť do sveta, ktorý o neho nemá záujem. Ale prečo ľudia škatuľkujú problematiku? Veď nikto nepozná budúcnosť. A aj keby sme ju poznali, znova zdôrazňujeme, že my nemáme právo brať život. Ak budú aborty legálne všade vo svete, nevynára sa nám reálna hrozba, že z ľudí sa stanú hyeny, ktoré šikovním prekľúčkovaním pomedzi zákon spravia z abortu fenomén a bude považovaný za bežný zákrok? Nedospejeme takýmto prístupom k zbgatelizovaniu života? Dvíhame ruku za, či proti?...

Ak hovoríme o abortoch, nemožno obísť *Všeobecnú deklaráciu ľudských práv* prijatú a vyhlásenú rezolúciou Valného zhromaždenia 217 A (III) z 10. decembra 1948 a dôležitý Článok 3: *Každý má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť*.⁴³

Umelý potrat. Inak abort, interrupcia, umelé prerušenie tehotenstva. Posledný termín je veľmi nepresný, zavádzajúci až chybný, nakoľko potrat nie je prerušením, ale ukončením, po ktorom už gravidita nepokračuje. Môžeme v tom hľadať snahu zjemniť skutočnosť, ktorá sa za tým ukrýva. Pretože realita je taká, že pri umelom potrate dochádza k vedomému zabitiu ľudského jedinca prv, než je schopný samostatného jestvovania.

⁴³ http://www.vop.gov.sk/ochrana_prav/legislativa/deklaracia/

Umelý potrat nie je len medicínskym problémom, ale aj morálnym, sociálnym, filozofickým, náboženským a právnym. Každá oblasť ho vníma a pozerá sa naň z iného uhla pohľadu. Je tu žena – matka a na druhej strane plod – dieťa. Avšak obe bytosti majú svoje práva. V prvom rade právo na život. Nijaký zákon by nemal byť v rozpore s úctou k nevinnému ľudskému životu.

V Československej republike bol uzákonený umelý potrat v roku 1957, a to pod názvom umelé prerušenie tehotenstva – UPT – interrupcia. Bol vydaný na ochranu zdravia žien a zlepšenia populačného vývoja pri rešpektovaní významného postavenia žien v socialistickej spoločnosti. Vykonanie potratu bolo viazané na interrupčné komisie, ktorých rozhodnutie muselo byť v súlade s vyhláškou 72, ktorá obsahovala zdravotné a sociálne indikácie interrupcie. Tieto indikácie boli oproti západu oveľa liberálnejšie. Novelizácia zákona sa uskutočnila v roku 1986. Vykonávanie umelých potratov sa liberalizovalo a komisie boli zrušené. Prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič podpísal novelu zákona o zdravotnej starostlivosti, ktorou sa zlepšuje informovanosť žien pred umelým potratom. Vďaka tejto zmene majú ženy šancu na pravdivé informácie, dozvedia sa o možnostiach riešiť problém inak ako potratom. Toto môže zachrániť veľa nenarodených životov a predísť mnohým osobným tragédiám.

Odmietnuť potraty a pokusy na ľudskom embryu by mal človek už len preto, že odporujú ľudskému rozumu. Napriek tomu technika a veda v tomto smere pokračuje a pod falošnými pomenovaniami zastiera skutočnú pravdu realizácie potratov, ktorých vykonávanie nielen vo fyziologickom, ale najmä v psychologickom a duchovnom rozmere ohrozujú súčasnosť i budúcnosť dôstojnosti ľudskej existencie.

Nenarodené deti sú násilne zavraždené. Ich malé telíčka ako nadbytočný materiál končia v nemocničných kanáloch. Krutá realita, ktorú nechceme počuť a sme radi, že ju nevidíme. Dobrovoľná slepota a hluchota v tomto smere má veľké uplatnenie. Skutočnú pravdu nepozná ani žena, zmanipulovaná falošnými rečami, ktorá prichádza odovzdať svoje dieťa na zabitie. Nevie, čo sa deje vo chvíli, keď je jej nevinné dieťa zavraždené, pretože ona spí umelým spánkom a nemôže precítiť realitu danej situácie. Výčitky svedomia sa objavujú až po prebudení, v čase, keď podľa zákona republiky dieťa už je nikým – len zbytočným materiálom, ktorý zavadzia. Aj nenarodené deti sú súčasťou spoločnosti, aj nenarodené deti sú naše deti. Ale ak sa niekto pokúsi vyniesť na verejnosť aspoň kúsok z tejto krutej pravdy, je odsúdený za neetické správanie.

Čím neskôr je potrat vykonaný, tým je bolesť väčšia a tým dlhšie trvá. Pri otrave soľným roztokom je najukrutnejšia a najdlhšia. Nastáva jeho smrteľná agónia. „*Ked' sa nenarodeným deťom berie život, často cítia bolesť, dlhú, agonizujúcu bolesť.*“⁴⁴ Film Nemý výkrik je svedectvom, kde sa nenarodené dieťa uhýba odsávaciemu nástroju, pričom sa jeho srdcová akcia zdvojnásobuje. Keď ho nástroj uchopí a roztrhá jeho telíčko na kusy, ústa sa doširoka otvárajú...

3.1 SPÔSOBY VYKONÁVANIA INTERRUPCIÍ

Umelé potraty sa robia troma rôznymi spôsobmi, a to:

1. vniknutím do maternice cez rodidlá
 - a) očistenie maternice (menstual extraction), ktoré sa vykonáva odsatím jej obsahu
 - b) usilovné odsávanie (suction-aspiration) roztrhá dieťaťko a odtrhne placentu plastickou trubičkou so špicom v tvare noža; používané odsávacie zariadenie má 29krát väčšiu silu ako domáci vysávač
 - c) rozšírenie krčka a výškrab maternice (dilatation and cuettage) kedy je do maternice zavedený oceľový nôž v tvare uzavretej slučky na rozrezanie dieťaťa a placenty na kúsky, ktoré vyškrabuje do nádoby; tento spôsob je sprevádzaný mohutným krvácaním
 - d) rozšírenie krčka a vyprázdnenie maternice (dilatation and evacuation) kliešťami na rozdrvenie a odtrhnutie častí tela; lebka dieťaťa sa musí rozdrviť a chrbtica prelomiť a zdravotná sestra následne musí zložiť časti dieťaťa, aby mohli skontrolovať či je maternica úplne prázdna;
2. podaním chemického preparátu
 - a) otrava soľou po 16. týždni tehotenstva, kedy sa koncentrovaný roztok soli vpichne do plodovej vody, ktorým je dieťa otrávené, chveje sa, zvracia a o hodinu zomiera na zástavu srdca; na druhý deň dostane žena pôrodné bolesti a porodí mŕtve dieťa
 - b) prostaglandinový potrat (Prostin F2a, vaginálne čípky Prostin E2, vnútro svalové injekcie Prostin 15M), vplyvom ktorého sú vyvolané prudké

⁴⁴ WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 69.

pôrodné bolesti a pôrod bez ohľadu na vyzretosť dieťaťa; komplikáciou tejto formy potratu je pôrod živého dieťaťa bez šance prežiť

- c) RU-486 (Mifegine) blokuje hormón potrebný na výživu dieťaťa čím mu je odobraná, a preto zomiera od hladu; ak po požití RU-486 dieťa prežije, je veľmi pravdepodobné, že bude mať vážne postihnutia, znetvorené končatiny atď.

3. preniknutím do maternice brušnou operáciou hysterotómiou, teda raným cisárskym rezom, kedy sa dieťa vyberie aj s plodovým vakom, je odložené bokom bez pomoci, kým nenastane smrť.⁴⁵ Niekedy potratári hodia na hlavičku dieťaťa plodový vak, aby sa zadusilo, iní ho utopia vo vode alebo prestrihnú pupočnú šnúru, keď je dieťa ešte v maternici, čím ho zbavia kyslíka.⁴⁶

Existuje aj potrat pri pôrode, pri ktorom sa rodiacemu dieťaťu zničí hlavička, a to tak, že cez fontanelu sa vysaje mozog. Pričom zvyšok tela dieťaťa je ešte v rodidlách matky.

Každému človeku sa predsa musí pri uvedených opísaných spôsoboch vykonávania potratov dvíhať žalúdok. Predstava ako je takému malému nevinnému a bezbrannému stvoreniu ublížené, nám vháňa slzy do očí. Vynára sa nám otázka ako to dokážu doktori a zdravotné sestry vykonať, dívať sa na tento príšerný čin a ďalej si žiť bez výčitiek svedomia. Pravdepodobne aj z tohto dôvodu sú vďační za rôzne metódy antikoncepcie, či už bariérové ako prezervatív či pesar alebo hormonálne.

Antikoncepcia je morálnym problémom šiesteho Božieho prikázania a zahŕňa aj piate Božie prikázanie. Interrupcia ako aj antikoncepcia v sebe zahŕňajú popieranie a nerešpektovanie ľudskej dôstojnosti. Ženy užívajú antikoncepciu s vedomím falošnej slobody a tzv. dobrovoľného výberu. Antikoncepcia je jednou z foriem organizovanej kontroly pôrodnosti. Zaraďujeme sem napríklad vnútromaternicové teliesko (Dana), ktoré je v skutočnosti abortívnou metódou. Ide o malé teliesko z plastickej hmoty v podobe špirály, ktoré sa vkladá do maternice. Zabraňuje uhniesdeniu šesťdňového embrya v maternici a vyvoláva včasný potrat. Tieto ženy ani nevedia koľkokrát otehotneli a následne potratili. Navyše spôsobuje ženám mnohé zdravotné komplikácie ako infekcie, neplodnosť, mimomaternicové tehotenstvo a pod.

Ďalšou skupinou je hormonálna antikoncepcia (HAK), ktorá sťažuje prienik spermií alebo uhniesdenie oplodneného vajíčka. Narúša prirodzený zdravotný stav ženy. Avšak ani

⁴⁵ Porov. CEHULOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 78-79.

⁴⁶ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 97.

správne užívanie antikoncepcie nezaručuje 100% ochranu pred otehotnením. Existuje vo forme tabletiiek, náplastí alebo podkožného implantátu. Známy je taktiež vaginálny krúžok NuvaRing a tabletky „po“ s názvom Postinor 2 alebo Escapelle.

Medzi skryté formy potratu patrí:

- tableta s nízkou koncentráciou progesterónu alebo minitableta
- štvrťročné injekcie a implantáty na báze progestínov alebo estro-progestínov
- vnútromaternicové teliesko IUD
- vakcína anti-hCG
- tzv. tabletky „deň pred“ a „deň po“
- prostaglandíny a luteolytiká.⁴⁷

Ide o spôsoby kontroly pôrodnosti. Avšak tieto prostriedky nezabraňujú spojeniu gamét, ale uhniesdeniu oplodneného vajíčka. Tým sú v podstate realizované súkromné potraty.

3.2 DÔVODY UMELÝCH POTRATOV

Sú rôzne príčiny, ktoré ženu nútia podstúpiť interrupciu. Pri diskusiách o liberalizácii potratu sa zdôrazňovalo, aby sa bral ohľad na dôvody ekonomické, sociálne a psychologické, a to vzhľadom na individuálnu slobodu. Avšak je potrebné mať na pamäti, že ľudská osoba má najvyššiu hodnotu prevyšujúcu každé iné časné dobro ako aj ekonomické hľadisko.

Z etického hľadiska je nemožné akceptovať potrat kvôli osobným dôvodom, pretože hodnota ľudskej bytosti stojí nad každou inou hodnotou. Ľudská osoba ontologicky ako aj axiologicky predchádza spoločnosť. Nie je správne, ak matka ako silnejšia bytosť rozhoduje o slabšom.

V krajinách, kde je interrupcia legálna sa môže žena rozhodnúť pre prerušenie tehotenstva nielen z medicínskych dôvodov. Medzi najčastejšie dôvody patriace k prerušeniu tehotenstva patrí nedokončená škola, práca, nedostatok financií, nízky vek budúcej matky, pohlavie dieťaťa. Medzi sociálne dôvody patrí počet detí, výchovné prostriedky, ohrozenie existencie páru, fyzické alebo psychické násilie zo strany partnera. Pod ekonomickými dôvodmi rozumieme najmä ohrozenie rodinného rozpočtu.

⁴⁷ Porov. SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafin, 2002, s. 49-50.

Žena taktiež môže mať obavy zo starostlivosti o dieťa, strach, že sa o neho nedokáže, nebude vedieť postarať. Avšak sú toto „adekvátne“ dôvody pre potrat? Vlastný blahobyť, svoje pohodlie vymeniť za nový ľudský život. Tento postoj je veľmi sebecký a poukazuje na fakt, že človek je tvor egoistický mysliaci v prvom rade na svoje šťastie. Ale čo je väčším šťastím? Luxusné auto, krásny dom, každoročné exotické dovolenky alebo nový ľudský život, ktorý človeku dá najväčšie nezaplateľné bohatstvo? Samozrejme, že s dieťaťom neprichádza iba radosť, ale aj starosť, strach, starostlivosť, výchova. Ale jeden úprimný úsmev toho malého stvorenia prekryje všetky problémy.

Aj v prípade násilníckeho partnera má žena na výber. A tým zachráni seba aj svoje dieťa. Odísť od neho a žiť sama s dieťaťom je lepším riešením ako kvôli nemu trpieť a prísť o dieťaťko. Je to síce ťažký a zložitý život, ale vždy krajší než s každodenným strachom prežívať pri tyranovi. Človek má vždy na výber. Ponúkajú sa mu rôzne riešenia danej situácie a nemusí sa hneď utiekať k tým zdanlivo najľahším. Avšak sú aj prípady kedy človek volí „menšie“ zlo.

V prípade potratu z dôvodu ohrozenia zdravia alebo života matky hovoríme o terapeutickom potrate. Ide o priamy potrat, nakoľko jeho cieľom je dieťa potrať. Avšak tu sa nám ponúka otázka či máme právo vedome vykonať zlo na dosiahnutia dobra? V tomto prípade by sa malo myslieť na pravidlo „*non sunt facienda mala ut veniat bona* (nemôžno konať zlo, aby sa dosiahlo dobro)“⁴⁸. Zdravie je dnes definované ako stav úplnej fyzickej, psychickej ale aj citovej pohody a blahobytu podľa posúdenia samotnej osoby, ktorej sa to týka. Preto je bežné, že za ujmu na zdraví sú považované psychologické dopady spôsobené predpokladaným zhoršením jej ekonomickej situácie, neželaným tehotenstvom alebo strachom, že dieťa bude postihnuté, prípadne obavou, že sa nedokáže a nezvládne oň postarať. Jedna vec je morálny konflikt pri voľbe medzi dvoma životmi, a druhá vec je pohodlie preventívneho zákroku, hoci matka je v poriadku. Primeranou, dôslednou a preventívnou starostlivosťou je veľmi reálne, aby bol život matky ako aj dieťaťa zachránený. V dnešnej modernej dobe kedy má medicína k dispozícii množstvo iných riešení a prostriedkov na pomoc či liekov na liečenie, je terapeutický potrat nutný iba v zriedkavých prípadoch. Tieto prípady si moralisti ospravedlňujú nasledujúcimi argumentmi:

- konflikt povinností – povinnosťou doktora je chrániť život matky a zabezpečiť život plodu až do jeho narodenia; lekár si musí vybrať dostupnejšiu „možnosť“

⁴⁸ Tamže, s. 43.

- podradenost' plodu – plod odsúdený na zánik nepovažujú za plod s plnohodnotným ľudským životom; vtedy je potrat urýchlením smrti motivované záchranou života matky
- celkové posúdenie – ak nie je reálne zachrániť oba životy, je nutné snažiť sa o čo najväčší dosiahnuteľný úspech; tento dôvod súvisí s imperatívom chrániť život.⁴⁹

Potrat z dôvodu duševnej choroby bol častý najmä v minulosti. Avšak nie je možné brať do úvahy jeho reálne opodstatnenie. Už v roku 1971 dr. Louis Hellman, ktorý bol za potrat, vyhlásil, že žiadosti o povolenie potratu z psychiatrických dôvodov sú veľkým podvodom. Podľa dr. R. Sloana, ktorý bol taktiež za potrat, neexistuje žiadna nepochybná psychiatrická indikácia potratu. MUDr. Frank Ayd povedal, že skutočné psychiatrické dôvody pre potrat prakticky nejestvujú. Moderná psychiatrická terapia umožňuje doviesť duševne postihnutú ženu k pôrodu.⁵⁰ Z uvedeného vyplýva, že duševná choroba je iba ospravedlnením potratu. V skutočnosti je totiž realita úplne iná. Rôznymi štúdiami sa zistilo, že čím je psychiatrická diagnóza ženy závažnejšia, tým je potrat menej prospešný a jej psychický stav po potrate horší. *„Vážne duševné ťažkosti vznikajú častejšie u žien s predchádzajúcimi duševnými problémami. Preto práve tie ženy, u ktorých sa legálny potrat považuje za ospravedlnený na psychiatrickom základe, majú najväčšie riziko psychiatrických ťažkostí po potrate.“*⁵¹

O eugenickom potrate hovoríme pri možnom narodení malformovaného alebo postihnutého dieťaťa. Pre mnohých ľudí je tento dôvod rozhodujúci. Sú presvedčení, že život ich potomka ako aj ich samých bude plný nešťastia, nepríjemností a ťažkostí. Bude sa trápiť dieťa a aj rodičia. Iní sa zase obávajú, čo by sa s ich handicapovanými deťmi stalo, keby oni zomrú. Kto by sa o nich postaral. Rodičia si jednoducho neprajú, aby ich dieťa malo neplnohodnotný život. *„Z etického hľadiska malformácia alebo postihnutie neuberá nič z ontologickej podstaty dieťaťa pred narodením, tak ako výskyt postihnutia u dospelého nezahŕňa v sebe jeho vytisnutie zo spoločnosti. Podľa princípu subsidiarity prítomnosť danej malformácie alebo postihnutia je vlastne pre spoločnosť výzvou na primeranú pomoc a starostlivosť.“*⁵² Pritom výskumy ukazujú, že medzi postihnutými a normálnymi ľuďmi nie je žiadny rozdiel na úrovni životného uspokojenia, v pohľade na budúcnosť a v zraniteľnosti frustráciou. Iná štúdia zasa preukázala, že tieto deti sú radi, že

⁴⁹ Porov. tamže, s. 46.

⁵⁰ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 127-128.

⁵¹ Tamže, s. 129.

⁵² SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafin, 2002, s. 42.

žijú a žiť chcú.⁵³ Postihnuté deti môžu nadviazať vzťahy, dávať a prijímať lásku, bojovať, a to aj napriek svojmu hendikepu. Aj ich životy sú hodnotné, tak ako aj životy zdravých ľudí. Tak ako by pre nich mohlo byť lepšie, aby ich usmrtili už v maternici?

Povinnosťou lekára v každom jednom prípade je chrániť život matky ako aj dieťaťa a použiť na to všetky liečebné prostriedky. Nástroje priameho zničenia k nim nepatria, pretože usmrtenie nie je úkon lekársky a už vonkoncom nie skutok etický. Nemožno zvoliť záchranu života matky odstránením dieťaťa, lebo nikto nemá právo vziať druhému život. Ak skutočne treba voliť, malo by sa voliť v prospech života, ktorý má najväčšie šance na záchranu a trvanie, teda v prospech života dieťaťa. V nijakom prípade nemožno spredmetňovať život dieťaťa pred narodením pre zdravie matky, lebo zdravie je oproti životu druhoradým dobrom.

Ďalším z dôvodov potratu je nechcené tehotenstvo, ktoré predstavuje závažnú životnú križovatku, pri ktorej žena potrebuje pomocnú ruku a chápujúcu pomoc blízkych. Avšak v tomto prípade sa žene núka riešenie, ktorým môže byť adopcia, prípadne hniezdo záchrany. Radšej by mala zachrániť dieťa a ak ho ona sama nechce, môže svojím rozhodnutím dať ho na adopciu, urobiť radosť iným ľuďom, ktorí po dieťati túžia, ale nemôžu ho zo zdravotných dôvodov mať.

Jedným z dôvodov umelého prerušenia tehotenstva môže byť aj status osamelej matky. V prípade, že sa „otec“ nehlási k dieťaťu, nepomôže matke so starostlivosťou, výchovou a ani po finančnej stránke, žena vidí jediné „správne“ východisko, a to potrat. Strach, že sama to nezvládne je silnejší. Ale človek má aj blízkych ľudí, rodinu, priateľov, ktorí mu ochotne pomôžu a žena si dieťaťko nechať môže.

Diskutabilná je aj interrupcia z dôvodu znásilnenia či incestu. Tehotenstvo v týchto prípadoch ale býva veľmi zriedkavé. Dieťa splodené násilným činom je nevinné a nemôže byť potrestané. *„Aj keď sa dieťa počalo pri násilnom čine, je človekom. Spôsob vzniku človeka nemôže rozhodovať o jeho prijatí či odsúdení.“*⁵⁴ Dôležité nie je ako bolo dieťa splodené, ale že bolo počaté.⁵⁵ Ak sa stalo násilie na matke, nemožno z toho viniť to, čo sa v nej počalo. Potrat by bol ďalším násilným činom. Dieťa v nej už žije, hýbe sa, rastie a vyvíja sa. No na druhej strane môže žena neustále myslieť na to, že dieťa je toho násilníka. Ale spoločne je aj jej. Aj v tomto prípade môže byť riešením adopcia, ak žena

⁵³ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 212.

⁵⁴ MAJTÁN, Ľ. 2010. *Potrat (A čo na to Cirkev?)*. Žilina : Žilinská diecéza, 2010, s. 24.

⁵⁵ Porov. ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 81.

sama uváži, že to bude pre jej dieťa najlepšie. „*Nech je incest a incestné tehotenstvo akokoľvek sociálne nevhodné, ich bolestné následky závisia do značnej miery na reakciách ostatných.*“⁵⁶ Ak žena podstúpi potrat, spomienku na znásilnenie prekryje spomienka na potrat, teda to, čo urobila ona. Niektoré ženy hovoria o tom, že traumou z potratu trpia ešte dlho po tom, čo ich trauma zo znásilnenia odznela.

Príčinou umelého prerušenia tehotenstva je v niektorých krajinách politika jedného dieťaťa. Ak žena v Indii čaká dievčatko, je nútená podstúpiť potrat. Z tohto dôvodu je v Indii o niekoľko desiatok miliónov menej žien ako mužov. V Číne má žena, ktorá porodila chlapca vyšší spoločenský status. Dievčatká boli často utopené. Z tohto dôvodu je Čína „známa“ obchodom so ženami. V tejto krajine sú milióny mužov slobodných. Tieto postoje odsúdil pápež Ján Pavol II. aj pápež Benedikt XVI.. Odsudzujú zákazy plodenia detí bohatými krajinami, pretože stavajú do protikladu rozvoj a človeka. Tieto zákazy sú podľa nich nebezpečné pre ekonomické ako aj sociálne plány. Ich túžba po perfektnom dieťati je neetická.⁵⁷

Uvedené príčiny sa niekomu zdajú závažné, inému nie. Avšak vidíme, že každá situácia má aj iné riešenie akým je potrat. Nie je nutné zabíjať nevinný život. Ale pre niektorých ľudí je umelé prerušenie tehotenstva jednoduchším východiskom. No musíme mať na pamäti, že každý spôsob vyriešenia má svoje pozitíva ako aj negatíva. A to aj v prípade interrupcie.

3.3 DÔSLEDKY UMELÉHO PRERUŠENIA TEHOTENSTVA

Potraty môžu byť legálne, ale nikdy nie sú bezpečné. Výsledok potratov i používania antikoncepcie je dnes viditeľný a citeľný. Interrupcia spôsobuje ženám dlhodobú a závažnú traumy. Negatívne následky potratu zasahujú fyzické i duševné zdravie ženy ako i celej rodiny. Žiť s pocitom nenarodeného dieťaťa nie je ľahké pre matku, otca, súrodencov ani ďalších rodinných príslušníkov. Ľudia zasiahnutí následkami interrupcie sa môžu stať neschopní tešiť sa zo spojenia s priateľmi a partnermi, s rodinami a komunitami, a so svojím Bohom. Interrupcia často poskytuje rýchlu úľavu a oneskorené utrpenie. Žena s bolestivými pocitmi musí žiť už do konca života, nedá sa od nich

⁵⁶ WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 157.

⁵⁷ Porov. CEHULOVÁ, E. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 96-99.

odosobniť a zabudnúť. Veľmi veľa žien, ktorú podstúpili interrupciu, si uvedomilo, že týmto sa ich problémy iba začali. Potrat nie je len chirurgický zákrok, ale pre ženu je to aj traumatizujúci zážitok, ktorý zanechá rany na citlivej ženskej duši. Na jednej strane sú to dôsledky, ktoré sa premietajú do jej fyzického zdravia. Na strane druhej jej spôsobujú neopísateľnú bolesť na srdci a duši. Výčitky svedomia sa ozývajú každý deň. S nimi sa prebúdza, s nimi aj zaspáva. Prerušenie neželaného tehotenstva je pre niektorých nenáročný zákrok, ktorý ženu zbaví „problému“ a život ide ďalej, akoby sa nič nestalo. Lenže ženská psychika je veľmi citlivá a nedá sa len tak oklamať. V mnohých prípadoch si vážnosť interrupcie žena uvedomí až vtedy, keď sa stane matkou vytúženého bábätka, alebo keď sa jej neskôr nedarí otehotnieť, prípadne potratí vytúžené bábätko. „Každá žena si zaslúži niečo lepšie ako potrat.“⁵⁸

Následky potratov sa odzrkadľujú po stránke zdravotnej ako aj psychickej.

3.3.1 ZDRAVOTNÉ KOMPLIKÁCIE

Po umelom prerušení tehotenstva sa u žien objavujú zdravotné problémy, ktoré sa delia na bezprostredné, včasné a neskoré. Sú to poranenia vnútorných rodidiel, krvácanie, akútne a chronické zápaly panvových orgánov, ktoré vyúsťujú do rôznych porúch. Ďalšími závažnými komplikáciami sú neplodnosť a neschopnosť udržania následnej gravidity.

Medzi bezprostredné následky zaraďujeme krvácanie, poškodenie hrdla maternice, poranenie tela maternice, poranenie močového mechúra a šokový stav. Krvácanie je veľmi obvyklé a občas je potrebná transfúzia krvi, ktorá ale so sebou nesie riziko nakazenia hepatitídou, AIDS.⁵⁹

Výskyt infekcie pohlavného ústrojenstva po umelom potrate je veľmi známou komplikáciou, ktorú môžu spôsobiť zvyšky, ktoré v nej zostali. Táto infekcia spolu so zápalom vajcovodov a vaječníkov patrí k včasným komplikáciám. Ak je vajcovod zasiahnutý infekciou, nepriechodne sa uzavrie. Tieto ťažkosti vyúsťujú do zápalu panvových orgánov, ktoré vedú k neplodnosti.⁶⁰

⁵⁸ ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 75.

⁵⁹ Porov. CEHULOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 80.

⁶⁰ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 101.

Embólia spôsobuje poškodenie pľúc až smrť. Vzniká následkom nenormálneho odtrhnutia placenty od maternice, ku ktorej je prirastená koreňmi. Vtedy sa plodová voda alebo ostatné tkanivá môžu dostať do krvného obehu matky.⁶¹

Maximum následkov je neskorých. Vzťahujú sa na samotnú ženu a negatívne ovplyvňujú následné tehotenstvo. Ak kyreta potratára zaškrabne alebo zájde príliš hlboko cez ústie vajcovodov, dôjde k zjazveniu a ich zablokovaniu. Ak je zablokovanie úplné, žena je sterilná. V maternici ostávajú jazvy, z ktorých sa vytvárajú zrasty a tie následne neumožňujú uhniezdenie vajíčka. Tento fakt spôsobuje neplodnosť ako aj mimomaternicové tehotenstvo. Ďalšími neskorými komplikáciami je samovoľný potrat a predčasný pôrod, ktoré sú zapríčinené neprirodzeným rozťahovaním krčka maternice pri vykonávaní potratu. Dôležitým rizikovým faktorom je aj nízka pôrodná hmotnosť ďalšieho dieťaťa ale aj zvýšená pravdepodobnosť výskytu postihnutia u ďalšieho dieťaťa. Neskorým následkom interrupcie je tiež tzv. vcestný materský koláč. To znamená, že placenta čiastočne alebo úplne zakrýva cervix, ktorým ústi maternica do pôrodného kanála. Táto situácia indikuje cisársky rez a v niektorých prípadoch dokonca dochádza až k úmrtiu dieťaťa. Najzávažnejším neskorým prejavom umelého prerušenia tehotenstva je zvýšenie rizika rakoviny prsníka. Spôsobuje ho násilné a náhle zastavenie tvorby mlieka, a to tým, že v mliečnej žľaze zostanú nedozreté bunky, v ktorých sa jednoduchšie spustí nádorový proces. A naopak, tehotenstvo do pôrodu a dojčenie sú známymi faktormi prevencie rakoviny prsníka.⁶²

Zápal sliznice maternice po vykonaní zákroku je sprevádzaný krvácaním, bolesťami v podbrušku, kŕčmi a horúčkou. Ak žena včas nevyhľadá lekársku pomoc môže prejsť do zápalu celej maternice i jej okolia. Zápal môže prejsť do chronického štádia, čoho výsledkom sú zmeny na vajčkovodoch, ktoré môžu viesť k sterilite ženy.

Každá komplikácia je zložitejšia a častejšia pri umelom prerušení prvého tehotenstva. Fyzické ako aj emotívne zranenie potratom je väčšie u mladého dievčaťa. Čím je pacientka mladšia a čím je gestačný vek plodu vyšší, tým je počet komplikácií vyšší. Nie je pravdou, že by tehotenstvo bolo pre dospievajúce dievča väčším rizikom. Z biologického hľadiska je to práve naopak. Čím mladšia je matka, tým je pôrod ľahší. Problém vyplýva skôr z pohľadu spoločnosti na mladú matku.

⁶¹ Porov. tamže, s. 104.

⁶² Porov. CEHULOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 81.

Choroby ako kvapavka či chlamýdie sťažujú priebeh potratu. Panvový absces je taktiež jedným z veľmi závažných komplikácií, nakoľko môže žene spôsobiť smrť. Absces pochádza z perforácie (prederavenie) maternice alebo čreva. Môže byť spôsobená odsatím obsahu maternice, potratom dilatáciou a vyprázdnením, kyretážou alebo potratom soľným roztokom a prostaglandínmi.⁶³ Vo výnimočných prípadoch je poranenie také závažné a hroživé, že je potrebné odstránenie celej maternice.

Pri prostaglandínových potratoch dochádza ku „komplikáciám, ako je pretrhnutie maternice, natrhnutie čípku, sepsa, mierna až vážna roztrúsená intravaskulárna koagulácia, krvácanie, náhla smrť, kŕče, zastavenie srdca a dýchania, zvracanie a nevoľnosť, mrtvica, akútne zlyhanie obličiek, embólia plodovej vody a krvné zrazeniny v pľúcach.“⁶⁴ Taktiež spôsobujú ruptúru maternice, ktorá je veľmi nebezpečná a môže spôsobiť smrť ženy.

Medzi neskoré ťažkosti patrí aj neschopnosť ženy udržať moč. Potrat má vplyv aj na Rh citlivosť. Krv plodu a matky sa môže zmiešať, čo u ženy s negatívnym Rh spôsobí Rh senzibiláciu. Tento problém sa preniesie do ďalšieho tehotenstva, kedy očakávané deti budú mať ťažkosti s Rh faktorom. Vtedy je pre nich nevyhnutná transfúzia, dokonca sa môžu narodiť mŕtve alebo krátko po pôrode zomrú.⁶⁵

3.3.2 PSYCHICKÉ PROBLÉMY

Každá žena prežíva tragédiu potratu po svojom a jej ďalší život prebieha odlišne. Avšak sú komplikácie, ktoré sa u každej ženy skôr či neskôr objavajú. Akt interrupcie spôsobuje duševné choroby a negatívne ovplyvňuje medziľudské vzťahy. Tieto psychické následky umelého prerušenia tehotenstva sa nazývajú Postabortívny syndróm (PAS). „K postabortívnemu syndrómu patrí citové otupenie, podráždenie, vtieravé predstavy o potrate, problémy v sexuálnom živote, sebaoškozovanie, problémy v partnerských vzťahoch, opakované potraty, nezdravý vzťah k deťom, pocit viny, strach, pesimizmus, narušená vlastná identita, depresia, samovražda.“⁶⁶ Súčasťou života takmer každej ženy, ktorá podstúpila potrat je depresia s pocitom viny, agresivita voči sebe ako aj voči

⁶³ Porov. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 101.

⁶⁴ Tamže, s. 105.

⁶⁵ Porov. tamže, s. 118.

⁶⁶ CEHULOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010, s. 81.

partnerovi, s ktorým sa im rúca vzájomný vzťah. Jej reakcie sú emotívnejšie než predtým. Často sa jej vracajú spomienky a sníva o bábätkách. Taktiež môže mať sklony k promiskuite alebo závilosti na drogách.

Niektorí ľudia prirovnávajú potrat k bežnému chirurgickému zákroku, ako napríklad operácii slepého čreva. Ale nikto sa predsa netrápi nad stratou slepého čreva ani neexistujú organizácie na pomoc ľuďom bez slepého čreva. Tak ako niekto môže bagatelizovať interrupciu na obyčajný bežný zákrok?

Mnohé výskumy preukazujú súvislosť medzi potratom a sexuálnymi dysfunkciami, nechutou k sexu, stratou dôvery vo vzťahu, nečakanými pocitmi viny, neverou, posttraumatickým stresovým syndrómom, rozdvojením osobnosti, zármutkom, úzkosťou, týraním a zanedbávaním detí, alkoholizmom, užívaním drog, nervovými poruchami, poruchami spánku, výčitkami svedomia, užívaním antidepresív atď.⁶⁷

Postabortívny syndróm má niekoľko príznakov:

- vyprázdnenie a vytesnenie – hneď po zákroku žena pocíti úľavu, že už je po tom; po tejto krátke fáze úľavy prichádza pocit prázdnoty, fyzickej i psychickej; žena sa akoby zasekne v prežívaní a nie je v jej silách tešiť sa ani smútiť; všetky jej zmysly sú otupené; nie je schopná dívať sa na bábätká, malé deti, tehotné ženy ani byť v prostredí, ktoré jej pripomína potrat
- podráždenie – je to stav, kedy žena na všetky podnety, slová, otázky reaguje podráždene, neochotne a nervózne; sprevádzané je výbuchmi hnevu, agresivitou, poruchami spánku a nesústredenosťou
- vtieravé predstavy – sa objavujú počas spánku aj bdenia, najmä v nečakaných chvíľach; nanovo prežívajú svoj potrat alebo vidia potratené dieťa, čo v nich vyvoláva pocit hrôzy a beznádeje
- problémy v intímnom živote – žena má v sebe blok, ktorý jej nedovolí viesť intímny život s mužom alebo má prehnaný strach z ďalšieho tehotenstva a prípadného následného potratu
- sebapoškodzovanie a samovraždy – mnoho žien po interrupcii začne fajčiť, holduje alkoholu alebo dokonca užívaniu drog; u niektorých sa vyskytujú poruchy príjmu potravy (bulímia a anorexia); za zmenu životného štýlu môže najmä strata sebaúcty

⁶⁷ Porov. ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 72.

- problémy v partnerských vzťahoch – ženy ťažko nadviažu nový vzťah s mužom kvôli strate dôvery k chlapom ako aj k sebe samej, z čoho pramení ich nevyrovnané a konfliktné správanie; často sa partneri odcudzia, rozídu alebo rozvedú
- opakované potraty a nezdravý vzťah k deťom – ďalším tehotenstvom chce žena odstrániť pocit viny z potratu, avšak často to nezvládne, a preto znova podstúpi interrupciu; ak má ďalšie dieťa, prehnane sa o neho bojí alebo práve naopak, týra ho a zanedbáva; takýto postoj ženy vyplýva z jej náladovosti a zníženej sebakontroly
- psychotrauma u ďalších detí – tie môžu byť postihnuté nečakaným strachom, depresiou, odmietaním, cudzotou a inými psychickými poruchami.⁶⁸

U niektorých žien môže dôjsť k halucináciám. Žena napríklad počuje detský plač alebo cíti pohyby bábätka v brušku. Neraz sa pridajú aj nočné mory.

Umelé prerušenie tehotenstva je zásah do psychiky každej ženy, ktorá je nútená ho podstúpiť. Je mnoho pohnútok, prečo sa pre tento zárok rozhodla a od toho sa odráža aj miera určitého previnenia. Ničivý dopad na psychiku ženy, pretože nezvládla základnú materskú povinnosť ochrániť život svojho nenarodeného dieťaťa, častokrát aj pod vplyvom silného tlaku najbližšieho okolia. Najmä u mladých dievčat sú obvyklé stavy depresie, odmietanie pohlavného styku, bolesť v genitálnej oblasti pri bežnom gynekologickom vyšetrení. Dominantná je aj snaha ženy o vytesnenie akýchkoľvek prežitkov z potratu z podvedomia a zúfalé až patologické úsilie preniesť všetku vinu na partnera či lekára. Občas vzniká závažná psychóza konfrontácie s krutými výčitkami, sebaobviňovanie, sexuálna frigidita až nenávisť. Nenávisť voči partnerovi, ktorý všetko zavinil, ale aj voči sebe samej. Tieto pocity sú niekedy tak silné, že vedú až k úvahám o samovražde.

Pre každú ženu, ktorá podstúpila potrat, musí byť veľmi ťažké a bolestivé žiť s pocitom, že zabila svoje dieťa. Deň čo deň myslieť na neho, na to, ako by vyzeralo, na koho sa podobalo, aký hlas by malo... to musia byť pre ňu neskutočné muky. Neopísateľná bolesť, strata a prázdnota, ktoré zasiahnu jej srdce, dušu, celé vnútro. Každou myšlienkou, spomienkou na to malé stvorenie si znova a znova zabodáva dýku do srdca a nanovo sa vŕta v tej obrovskej neucelenej večnej rane. Niekedy sa uzavrie do seba a s nikým sa o svojej bolesti a pocitoch rozprávať nechce. Sama sa trápi a znáša každodenné výčitky

⁶⁸ Porov. MAJTÁN, Ľ. 2010. *Potrat (A čo na to Cirkev?)*. Žilina : Žilinská diecéza, 2010, s. 17-18.

svedomia. Je pre ňu ťažké hovoriť o tom. Možno by aj chcela, ale v krku má obrovskú hrču, ktorá jej nedovolí vydať ani hlások.

4. ZÁKONY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Umelé prerušenie tehotenstva je podložené aj právnymi normami. Zákon upravuje za akých okolností môže žena požiadať o prerušenie tehotenstva. Jednotný právny názor na interrupcie vo svete neexistuje. V niektorých krajinách je téma legálnej úpravy interrupcií súčasťou politickej agendy a snahy o zmenu daného stavu. Každý štát má svoje zákony, ktoré sa týkajú interrupcie. Jednotlivé právne poriadky sa síce na právnom štatúte ľudského plodu nezhodujú, ale až na niekoľko málo výnimiek pripúšťajú umelé prerušenie tehotenstva aj z iných dôvodov ako je ochrana života matky. Legálna úprava interrupcií sa odvíja od kompromisu medzi právom na život plodu a právom ženy na súkromie a nediskrimináciu.

Na druhej strane stoja ľudské práva, ľudská dôstojnosť. Najzákladnejším právom každej ľudskej bytosti je právo na život. „Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“⁶⁹ Interrupciou sa toto právo porušuje.

V Slovenskej republike môže žena požiadať o prerušenie tehotenstva najneskôr do 12. týždňa jeho trvania, a to bez udania dôvodu. Predpokladá sa, že žena sa nechceným počatím dostala do ťažko riešiteľnej životnej situácie. Pri vážnych psychiatrických dôvodoch ako napríklad samovražedné sklony ženy alebo ohrozenie života dieťaťa, je možné urobiť výnimku a vykonať potrat do 16. týždňa gravidity. Z genetických dôvodov možno umelo prerušiť tehotenstvo do 24. týždňa. Umelé prerušenie tehotenstva je zdravotný výkon, ktorým sa ukončuje tehotenstvo na základe písomnej žiadosti ženy.

V žiadnom prípade nemožno vykonať interrupciu bez súhlasu ženy. Ak o umelé prerušenie tehotenstva požiada žena, ktorá nedovršila vek 16 rokov života, je potrebný súhlas zákonného zástupcu alebo osoby, ktorej je zverená do starostlivosti. V prípade ženy, ktorá je vo veku od 16 do 18, sa súhlas rodiča nevyžaduje. Ten je iba vyrozumený konkrétnym zdravotníckym zariadením.

Do roku 1950 bolo umelé prerušenie tehotenstva trestným činom. Žena, ktorá tento zákrok podstúpila bola stíhaná spolu s tým, kto zákrok vykonal. V tomto roku bol prijatý zákon č. 86/1950, ktorý pripustil interrupciu zo zdravotných dôvodov. Zákon č. 68/1957 pripustil potrat aj zo sociálnych príčin. Stanovil beztrestnosť ženy, ktorá si tehotnosť sama umelo prerušila alebo o to niekoho požiadala, poprípade mu to dovolila. Vykonávanie interrupcií upravoval zákon č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva v platnom

⁶⁹ ÚSTAVA SR 460/1992 Zb.

znení. Tento zákon je upravený právnou normou Ministerstva zdravotníctva SR č. 74/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva, ktorý dovoľuje potrat z dôvodu ohrozenia života matky, ohrozenia zdravia plodu, genetického chybného vývoja plodu.

Pred vykonaním potratu je lekár povinný informovať ženu o:

- účele, povahe, priebehu a následkoch umelého ukončenia tehotenstva
- fyzických a psychických rizikách umelého ukončenia tehotenstva
- aktuálnom vývojom štádia nenarodeného dieťaťa, ktorého vývoj má byť ukončený a o jej oprávnení získať záznam zo sonografického vyšetrenia
- alternatívach k umelému ukončeniu tehotenstva, najmä o možnosti utajenia jej osoby v súvislosti s pôrodom, osvojenia dieťaťa po narodení, finančnej, materiálnej alebo psychologickéj pomoci počas tehotenstva, poskytovanej občianskymi združeniami, neziskovými organizáciami, nadáciami, cirkvami a náboženskými spoločnosťami.

Úlohou lekára je informovať, nie navádzať či odhovárať, pretože tým by bolo porušené právo na slobodné rozhodnutie ženy. Zákon prikazuje lekárovi poučiť ženu o možných zdravotných dôsledkoch umelého prerušenia tehotenstva.

Deklarácia práv počatého dieťaťa vychádza z najlepších právnych tradícií, z rímskej právnej kultúry a prirodzeného práva. Dieťa z dôvodu svojej fyzickej a duševnej nezrelosti potrebuje osobitné záruky a starostlivosť, vrátane primeranej právnej ochrany pred i po narodení. Každá ľudská bytosť má právo na život, ktoré sa má chrániť zákonom od momentu počatia po prirodzenú smrť. Počaté dieťa má právo na zachovanie telesnej, genetickej a duševnej nedotknuteľnosti.

„Právo dieťaťa na život je omnoho väčšie a prevažuje nad každým právom, ktoré môže mať žena na rozhodovanie o svojom vlastnom tele.“⁷⁰

4.1 POTRATOVOSŤ VO SVETE

V súčasnosti je platný zákaz potratu v prvej tretine tehotenstva v Severnom Írsku, na Malte a v Poľsku. Avšak ženy z týchto krajín s otvorenými hranicami riešia svoju situáciu formou potratovej turistiky.

Súčasný stav interrupcií vo svete- legálne i nelegálne:

⁷⁰ WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990, s. 32.

Dve tretiny žien tohto sveta žijú v krajinách, kde sa môže robiť prerušenie tehotenstva pre celý rad dôvodov vymedzených zákonom.

Toto malo kladný dopad pre prístup k bezpečnej odbornej lekárskej pomoci, a tak sa podstatne znížil počet komplikácií a úmrtí, ako aj vrážd novorodencov. Prerušenie tehotnosti sa robí aj v krajinách, kde nie je povolené, pritom nelegálne prerušovania tehotenstva sú robené prostriedkami, ktoré ohrozujú život a zdravie žien.

Dnešná situácia v západnej Európe:

Vo všetkých európskych krajinách okrem troch: Írsko, Severné Írsko a Malta sú odborne robené interrupcie legálne, ak sú na to zákonité dôvody. Už týmto faktom sa podstatne znížili počty interrupcií. Treba však objektívne uviesť, že zapríčinené je to najmä tým, že ťažisko plánovaného rodičovstva sa postupne presunulo na antikoncepciu.

Belgicko:

Interrupcie boli legalizované až v r. 1990. Dvaja lekári musia potvrdiť stav potreby, čo je povolené do 12. týždňov. Po tomto termíne sú interrupcie dovoľené len z dôvodu, ak je ohrozené zdravie ženy, alebo hrozí ťažká vrodená vada embrya.

Dánsko:

Od roku 1939 je prerušenie legálne, ak sa tým zachraňuje život matky. V roku 1956 sa liberalizoval zákon, ktorý povoľuje aj ďalšie lekárske a sociálne dôvody. Ďalšia liberalizácia nastala v roku 1970 povoľujúca potrat ženám po 38. roku veku, a tým, ktoré majú štyri alebo viac detí. Prerušenia po 12. týždni môžu byť len na povolenie. Antikoncepcia je zadarmo pre každého aj teenagerov. Týmto opatrením docielili napr. to, že počty tehotenstiev u teenagerov sú polovičné oproti USA.

Fínsko:

Zákony upravujúce túto oblasť pochádzajú z rokov 1970, 1978 a 1985. Interrupcie sú povolené pri odporúčaní dvoch lekárov pre celý rad definovaných príčin. Po 12. týždni sa interrupcia povolí pri ohrození zdravia alebo života matky, alebo zdravia plodu.

Francúzsko:

Počas nacistickej okupácie bolo prerušenie prísne trestané. Prerušenie tehotenstva je povolené iba do 10. týždňa, preto ženy cestujú do Veľkej Británie, aby sa im umožnilo prerušenie po 10. týždni. Od roku 1988 bolo povolené užívať pilulky RU 486 (na prerušenie tehotenstva). Toto sa teraz používa až v 30% prípadov, keď si žena nepraje plod donosiť. Dočasne bol tento prostriedok stiahnutý, ale napokon vláda rozhodla, že zdravotné

ohľady sú dôležitejšie ako náboženské námietky a minister zdravotníctva vyhlásil, že je to vecou morálky ženy.

Fašistické Nemecko prísne zakázalo interrupcie, židovky však mali nariadené prerušenie tehotenstva.

Rozdelené Nemecko:

V roku 1976 Západné Nemecko povolilo prerušenie v prvých 12. týždňoch. Vyžadovalo sa konzílium dvoch lekárov, napriek tomu sa niekedy robili finančné obštrukcie, ktoré nútili ženy cestovať kvôli zákrokom do Holandska. V Nemeckej Demokratickej republike sa legalizovalo prerušenie tehotenstva v roku 1972. Zákon jednoznačne dával prednosť antikoncepcii, avšak dával žene právo rozhodovania pre prípad obmedzenia počtu detí a vhodného časového odstupu pôrodov.

Zjednotené Nemecko:

Po dvoch rokoch zjednotenia v roku 1992 sa prijal zákon povoľujúci prerušenie tehotenstva po prvom trimestri. Kresťanský demokrat Helmut Kohl sa ohradil na súde rovnako ako v Bavorsku. Ústavný súd zaujal "šalamúnske stanovisko", ženy majú prerušenie povolené, ale predtým sa musia podrobiť porade, ktorá sleduje zámer odradiť ich od prerušenia. To neplatí pre prerušenie z dôvodu znásilnenia. Toto bolo prijaté parlamentom v roku 1995. Za interrupcie sa však platí.

Veľká Británia:

Katastrofické následky užívania talidomidu mali za následok v roku 1962 tisíce pôrodov zmrzačených detí, ktorým chýbali končatiny. Mnohé z týchto detí sa narodili aj preto, že ich náboženské založené matky odmietli prerušenie. V roku 1967 sa povolilo zákonom prerušenie pri presne stanovených indikáciach. Teoreticky je to bezplatné, avšak väčšinou volia ženy platené služby. V roku 1990 obmedzil zákon povolenie prerušenia z pôvodných 28 na 24 týždňov, avšak výnimkou tohto limitu sú prípady zdravotného ohrozenia plodu. Pilulky RU 486 na prerušenie tehotenstva sú povolené do deviateho týždňa tehotenstva.

Grécko:

V roku 1986 bol prijatý zákon umožňujúci prerušenie v prvých 12. týždňoch, v lekárske odôvodnených prípadoch až do 24. týždňov, v prípadoch tehotnosti z dôvodu znásilnenia u maloletých a pri krvismilstve je povolené do 19. týždňa. Od roku 1980 je antikoncepcia všeobecne dobre prístupná. Informácie o plánovanom rodičovstve však stále zaostávajú.

Írsko:

Prerušenie je ilegálne. Cestovanie do cudziny je povolené, kvôli interrupciám cestuje len do Veľkej Británie ročne asi 4000 žien. V katolíckom Írsku sa na tému interrupcií konalo 5 referend za posledných 20 rokov. V tom poslednom v roku 2002 voliči odmietli vládny návrh sprísnenia pravidiel na povolenie interrupcií. Vláda navrhovala zrušiť výklad zákona, podľa ktorého sa ohrozenie života ženy. Jediný prípad legálnej interrupcie v Írsku- možno považovať aj prípad, keď žena hrozí samovraždou. Asi 7 000 Írok ročne cestuje v dôsledku interrupcie do zahraničia.

Taliansko:

Napriek tomu, že Taliansko je katolíckou krajinou už v roku 1978 bol prijatý liberálny zákon, pretože predtým asi 800 000 žien malo ilegálne prerušenie tehotnosti. Povoľuje sa od 18 rokov vyššie a to z dôvodov zdravotných, sociálnych a finančných. Po 90 dňoch je povolené len z dôvodu ohrozenia života matky.

V máji 1981 taliansky národ odmietol v referende snahy katolíckej cirkvi zrušiť tento zákon. Dlhé čakacie termíny však majú za následok, že je ešte stále dosť neodborne vykonaných potratov.

Holandsko:

V tomto štáte je povolené prerušenie tehotenstva až do 24. týždňa, tento zákon bol prijatý v roku 1981. Rozhodovanie sa pritom necháva na samotnú ženu a lekára. Na nátlak feministiek od roku 1986 tento lekársky výkon prepláca.

Nórsko:

O umelom prerušení tehotenstva sa žena môže rozhodnúť sama do 12. týždňov, po uplynutí tejto doby je potrebné konzílium 2 lekárov.

Portugalsko:

Táto krajina je prevažne katolícka, takže cirkev silne odporovala liberalizácii v tejto oblasti. Aj napriek tomu v roku 1984 prijal parlament zákon, ktorý interrupciu povoľuje v špecifikovaných prípadoch, ako sú deformity plodu, znásilnenie, ohrozenie života alebo zdravie ženy. Vyžaduje sa konzílium dvoch lekárov.

Španielsko:

S námietskami katolíckej cirkvi sa zvädzali ťažké boje, no nakoniec aj Španielsko legalizovalo možnosť umelého prerušenia tehotenstva po znásilnení, v prípade vážnej abnormality plodu a tiež pri vážnom riziku pre telesnú alebo duševnú chorobu ženy.

Švédsko:

V roku 1938 bol prijatý prvý zákon v tejto veci, ktorý bol novelizovaný v rokoch 1946 a 1974, 1975. Do 18. týždňov po schválení národnej komisie pre zdravotníctvo je prerušenie bezplatné. V školách je povinná sexuálna výchova. Mládež je sexuálne aktívna a keďže často používa antikoncepčné prostriedky, interrupcie sú nepotrebné a zriedkavé. Švédsko sa zaradilo k prvým štátom, ktoré legalizovali tabletky RU 486 na prerušenie tehotenstva.

Napriek tomu sa pôrodnosť vo Švédsku zvýšila, z priemeru 1,6 detí na 2,7 detí. Bolo to dosiahnuté zavedením pätnásťmesačnej rodičovskej dovolenky, zvýšením počtu jasí a lepšou starostlivosťou o deti počas pracovnej doby ich rodičov.

Albánsko:

V roku 1990 sa po prvých zákazoch interrupcií, zákon opäť liberalizoval. Informovanosť o vhodných metódach plánovaného rodičovstva avšak naďalej zaostávala. V roku 1992 bol zavedený výcvik pracovníkov, ktorí boli špecializovaní na otázky ohľadom plánovaného rodičovstva. Odrazilo sa to v poklese pôrodných úmrtí a tiež v poklese diletantských, nezákonných potratov.

Pre porovnanie bolo v roku 1990 hospitalizovaných v pôrodnici v Tirane 4929 prípadov ohrozenia zdravia zavinených ilegálnymi zákrokmi. A v roku 1992 ich bolo už iba 145.

Bulharsko:

Legálne robené interrupcie boli v rokoch 1956-1968 povolené. Čiastočné obmedzenia boli urobené v rokoch 1968 a 1973. Prerušenie podľa voľby ženy bolo povolené ako výlučné právo ženy od roku 1990. Antikoncepcia sa zatiaľ užíva pomerne málo, preto sú počty prerušení v Bulharsku vysoké.

Česko a Slovensko:

V ČSR sa v roku 1957 prijal pomerne liberálny zákon, ktorý sa v roku 1987 novelizoval a následne boli zrušené okresné komisie povoľujúce prerušenie. Do konca prvého trimestra bola postačujúca písomná žiadosť.

Po rozpade republiky sa na Slovensku zvýšili klerikálne tlaky na zákonne obmedzenia prerušenia. V oboch štátoch sa zvýšilo používanie antikoncepčných metód.

Maďarsko:

V roku 1973 bol zavedený úplný zákaz. Po roku 1989 sa však zákony opäť liberalizovali. V prvom trimestri sa potrat povoľuje vo väčšine prípadov. Na ústavnom súde boli tieto opatrenia napadnuté a na základe toho sa zákon novelizoval. Prerušenie sa

dovoľuje v prípadoch ohrozenia do 12. týždňov. Pred zákrokom sa však žena musí podrobiť “porade”, v ktorej jej je vysvetlené pre a proti.

Poľsko:

V roku 1956 bol prijatý zákon, ktorý povoľoval prerušenie v prvom trimestri v sociálno-ekonomických prípadoch a v druhom trimestri v prípadoch lekárskeho indikácií a sexuálnych zločinov. Prerušenie bolo pomerne časté pre nedostatočný počet antikoncepčných prostriedkov. Potraty boli vykonávané zdarma v štátnych nemocniciach. Parlament neskôr ustúpil nátlaku katolíckej cirkvi a zrušil liberálny zákon o interrupciách. Ako reakcie na zrušenie bol zaznamenaný 10 násobný nárast ceny za potrat, vycestovanie do Ruska a Českej republiky za účelom interrupcie sa rozmohlo, vzrástol počet vrážd novorodencov a podobne.

Rumunsko:

V roku 1957 bol zrušený zákon o prerušení tehotenstva pre nízku pôrodnosť. Potraty sa povoľovali ženám, ktoré mali 5 detí. Takmer o 30 rokov neskôr bol tento zákon ešte viac sprísnený. Po páde diktátora bol horor režimu odhalený. Počty potratov boli oveľa vyššie ako v ktorejkoľvek krajine, kde boli aborty legalizované. Na nelegálne potraty zomrelo cez 10 000 žien a približne 200 000 detí bolo umiestnených v sirotincoch. V dôsledku toho bola detská úmrtnosť vysoká.

4.2 ADOPCIA AKO RIEŠENIE

V zložitej životnej situácii, v ktorej sa môže žena ocitnúť, sa jej môže javiť potrat ako jediné riešenie. Najjednoduchšie a najrýchlejšie. Avšak máloktorá žena sa rozhodne dať svoje dieťa na adopciu. Často krát sa pýtame prečo. Je pre ňu ťažšie žiť so svojím dieťaťom deväť mesiacov a potom ho odovzdať niekomu inému? Pre ženu musí byť ťažké opustiť svoje dieťa a dať ho na adopciu. Iste je to zraňujúce. „*Adopcia môže byť bolestivá z rovnakého dôvodu, prečo je potrat ničivý – ide tu o ľudský život.*“⁷¹ Ale stále spravodlivejšie ako potrat. Alebo sa jej zdá zabitie svojho dieťaťa lepším riešením?

Potrat sa jej môže javiť ako lepšie riešenie, pretože k dieťaťu si ešte nevytvorila hlboký citový vzťah. Naproti tomu v prípade adopcie by bolo pre ňu emocionálne náročné rozlúčiť sa so svojím dieťaťom.

⁷¹ ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011, s. 101.

Žena môže mať pocit, že práve adopciou by sa jej trápenie ešte len začalo. Mala by výčitky svedomia, že svoje dieťa opustila. Pre niektoré ženy je adopcia hanbou. Iné môže znepokojovať obava, že by sa s jej dieťaťom zaobchádzalo zle.

Avšak aj v tomto prípade sa nám ukazuje aký je človek egoistický. Mnohé ženy majú pocit, že ak by dieťa dali na adopciu, boli by zlými matkami, pretože ho odložili cudzím ľuďom. Ide tu o ich pohodlie, šťastie, dobrý pocit. Dobrý pocit z potratu? Veď svoje dieťa dali zabiť. Ale ony sa cítia vyrovnannejšie ako keby dieťa dali na adopciu.

Žena si môže vybrať z troch možností: mať dieťa a vychovávať ho, mať dieťa a dovoliť, aby ho vychovala iná rodina alebo svoje dieťa zabiť. Aj napriek tomu, že interrupcia sa javí ako najjednoduchšie riešenie, opak je pravdou. Je tým najničivejším.

Vynosiť dieťa, porodiť ho a urobiť šťastným niekoho, kto po deťoch túži, ale nie je mu dopriate mať svoje vlastné. Nie je to pre dieťa lepšie? Zachráni mu život. Dá mu život. Život, ktorý mu patrí a zaslúži si ho. „*Dať dieťa na adopciu je pozitívna alternatíva, pri ktorej je možné vyhnúť sa zodpovednosti za výchovu dieťaťa a zároveň zachrániť život a urobiť šťastnou jednu rodinu.*“⁷² Žena, ktorá sa rozhodne dať dieťa na adopciu, si zaslúži obdiv a uznanie, pretože je to veľmi odvážna voľba.

4.3 ŽIVOTNÉ SVEDECTVÁ

Stojan Adaševič bol študentom medicíny. Jedného dňa, keď ukladal kartotéku v lekárskej izbe a bol zohnutý nad papiermi začali sa na izbe schádzať lekári-gynekológovia. Tí si mladého študenta nevšímali a rozprávali sa o rôznych prípadoch zo svojej praxe. Doktor Rado Ignatović rozprával o istej tehotnej žene, zubárke, ktorá žiadala o potrat. Ten sa nepodaril. Keď lekár rozprával bližšie o ďalšom osude tejto ženy, študent si uvedomil, že je reč o jeho matke. „Ona už zomrela, ale čo sa asi stalo s tým deckom, ktoré si chcela nechať vziať?“ opýtal sa gynekológov. To Adaševič už nevydržal, narovnal sa a povedal: „Ja som to decko!“ Zavládlo ticho a doktori sa začali jeden po druhom vytrácať. Bolo mu jasné: žije len preto, že lekár „pokašľal“ zákrok. Po vyštudovaní, keď začal pracovať ako gynekológ-potratár, sa mu stávalo, že vznikli komplikácie, ale vždy si s nimi poradil. Stal sa z neho najlepší potratár v Belehrade. Rýchlo prekonal v tomto obore svojho učiteľa, doktora Ignatovića, ktorému vlastne vďačil za svoj život. „Tajomstvo úspechu je v ruke vytrénovanej mnohými zákrokmi,“ hovorieval a k tomu citoval nemecké príslovie: „Übung

⁷² Tamže, s. 101.

macht den Meister“ (Cvik robí majstra). Verný svojmu heslu urobil denne 20 až 30 potratov. Jeho rekord bol 35 potratov za deň. Dnes už nedokáže povedať, koľko potratov urobil počas 26 rokov praxe. Ich počet odhaduje na 48 až 62 tisíc.

Celé roky bol presvedčený, že potrat – ako sa učí na lekárske fakultách a píše v knihách – je chirurgický zákrok podobný odstráneniu slepého čreva. Rozdiel spočíva jedine v odstránení iného orgánu z tela ženy – raz je to kúsok čreva, inokedy „tehotné“ tkanivo.

Pochybnosti sa začali objavovať v deväťdesiatych rokoch, keď do juhoslovanských nemocníc začali zavádzať ultrasonografy. Vtedy Adaševič na obrazovke USG prvý raz uvidel to, čo doteraz nebol viditeľné – vnútro lona ženy a živé dieťa, ktoré si cmúľa prst, pohybuje rukami i nohami. Obvykle o chvíľu kúsky toho dieťaťa ležali pred ním na stole.

„Pozeral som sa, ale nevidel,“ spomína dnes. „Všetko sa zmenilo, keď sa mi začali snívať sny.“ Vlastne to bol len jeden sen. opakujúci sa každú najskôr niekoľko nocí, týždňov a neskôr až mesiacov.

V sne doktor kráča po slnkom zaliatej lúke, okolo neho vela kvetov, lietajúce motýle, je teplo a príjemne, no napriek tomu ho trápi akýsi znepokojujúci pocit. V jednej chvíli sa lúka zaplňa deťmi, ktoré behajú, hrajú sa, smejú... Sú rôzneho veku, približne od troch, štyroch rokov do asi dvadsiatich a všetky sú neobyčajne krásne. Niektoré tváre sa mu vidia byť veľmi známe, ale nevie si spomenúť, odkiaľ ich pozná. Keď si ho deti všimnú, so strachom začnú utekať a kričať. Túto scéniu sleduje človek v čiernych šatách, pripomínajúci mnícha. Nič nehovorí, len pozerá.

Adaševič sa každú noc budil vydesený a do rána nemohol zaspať. Nepomáhali žiadne bylinky ani prášky na spanie.

V jednom z týchto snov, úplne vykoľajený z rovnováhy, začal naháňať utekajúce deti. Podarilo sa mu jedno chytiť. Ono vtedy začalo kričať: „Pomoc! Vrah! Zachráňte ma pred vrahom!“ V tej chvíli muž v čiernom oblečení priletel k Adaševičovi, vytrhol mu dieťa z rúk a ušiel.

Ráno sa rozhodol ísť za psychiatrom. Pretože nebol voľný termín, objednal sa na nasledujúci deň. Ďalšiu noc sa rozhodol sa, že vo sne pôjde za človekom v čiernom a spýta sa ho, kto je. Neznámy mu odpovedal: „Volajú ma Tomáš Akvinský.“

Toto meno Adaševičovi nič nehovorilo. Počul ho prvý raz. Človek v čiernom pokračoval: „A prečo sa nepýtaš, kto sú tie deti? Nepoznávaš ich?“ Keď lekár odpovedal záporne, Tomáš povedal: „To nie je pravda. Oni ťa poznajú veľmi dobre. To sú deti, ktoré

si zabil pri potratoch.“ - „Ako to?“ odporoval Adaševič. „Ved' sú veľké, no ja som nikdy nezabíjal narodené deti.“ - „A ty nevieš, že tu, vo večnosti, na druhej strane, všetky deti rastú?“ opýtal sa Tomáš.

Doktor sa však nevzdával. „Ved' som nezabil dvadsaťročného človeka.“ Tomáš odpovedal: „Zabil si ho pred dvadsiatimi rokmi, keď mal tri mesiace.“

Vtedy si Adaševič zrazu spomenul, na koho sa ten dvadsaťročný mládenec a tie dve dievčatá tak podobajú – na jeho veľmi dobrých známych, ktorým pred rokmi robil potrat. Chlapec vyzeral tak, ako vyzeral jeho otec, keď mal dvadsať. Bol to Adaševičov dobrý priateľ a jeho žene urobil potrat presne pred dvadsiatimi rokmi. V tvárach dievčat doktor spoznal črty ich matiek, z ktorých jedna bola jeho sesternicou.

Keď sa zobudil, rozhodol sa, že už nikdy v živote neurobí potrat.

Keď prišiel do nemocnice čakal na neho bratranec s milenkou, ktorí mali dohovorený termín potratu. Žena bola v štvrtom mesiaci tehotenstva.

Adaševič odmietol, bratranec bol však neodbytný nahováral ho tak dlho a nástojčivo, až ustúpil: „No dobre, posledný raz v živote.“

Na obrazovke USG zreteľne videl obrysy dieťaťa i cmúľanie prstu. Roztiahol maternicu, vsunul do nej kliešte, niečo nimi zachytil a vytiahol. Pozrel sa a uvidel, že v nich drží malú ručičku. Položil ju na stôl, no tak, že nerv z odtrhnutého ramena sa dotkol miesta, kde bol rozliaty jód. Rúčka sa zrazu sama začala pohybovať. Vedľa stojaca zdravotná sestra až vykrikla: „Celkom ako nohy žaby na cvičeniach z fyziológie!“

Doktor sebou trhol, no potrat neprerušil. Znova vložil kliešte do maternice, niečo chytil a vytiahol. Tentoraz to bola malá nôžka. Stihol si len pomyslieť: „Len aby som ju nepoložil zas na ten jód,“ keď v tom iná sestra, ktorá stála za ním, pustila na zem tácku s chirurgickými nástrojmi. Rozľahol sa buchot, doktor až podskočil, uvoľnil kliešte a nôžka spadla hneď vedľa rúčky. A tiež sa začala pohybovať.

Všetok personál videl také čosi prvý raz – pohybujúce sa končatiny na stole. Adaševič sa rozhodol všetko, čo ostalo v maternici, rozdrviť na kašu a vysať ako beztvárú hmotu. Tak aj urobil. Začal sekať, mliaždiť, drviť. Keď vytiahol kliešte v presvedčení, že uvidí kašu z mäsa, uzrel... ľudské srdce. Ešte bilo, čoraz pomalšie a pomalšie, až napokon prestalo biť. Vtedy pochopil, že zabil človeka.

*Táto reportáž bola uverejnená v skrátenej forme 1. decembra 2003 v poľskom denníku Rzeczpospolita.*⁷³

Gianna Jessen sa narodila v Kalifornii. Ešte ako dieťa si ju adoptoval maželský pár aj napriek tomu, že mala vážne poškodený mozog, pretože jej biologická matka sa rozhodla keď mala len 17 rokov ísť na potrat, keď bola v siedmom mesiaci tehotenstva. "Ale ja žijem miesto toho, aby som bola mŕtva", hovorí Gianna.

Dnes už 19 ročná Gianna mala šťastie. Lekár, ktorý mal vykonať potrat, nebol ešte na klinike, keď sa narodila - 6. apríla 1977 o šiestej ráno. Potrat bol naplánovaný približne na 9 hodinu, kedy už lekár býval v práci. Niektorí hovoria, že sje "zmrvený potrat", produkt mizernej roboty.

Pri jej narodení bolo veľa ľudí, ako prvá uvidela jej matka a iné matky, ktoré tiež čakali na potrat. Malú Giannu museli previezť do nemocnice, v ktorej strávila 3 mesiac. Z počiatku nemalo dieťa veľa nádeje na prežitie, vážila totiž len okolo 900g, dnes už deti prežívajú aj s nižšou pôrodnou hmotnosťou.

Lekár povedal, že dieťa malo nevídanú vôľu žiť a preto tak bojovalo o svoj život. Neskôr však Gianne diagnostikovali mozgovú mŕtvicu ako následok potratu.

"Ešte dnes sa nemôžem pohybovať bez pomoci. Niekedy spadnem, ale za 19 rokov som sa už naučila, ako padať čo najpôvabnejšie."

Je mnoho ďalších obetí potratov ako napríklad malá Sarah, ktorá má len 2 roky. Sarah má tiež mozgovú mŕtvicu, ale jej diagnóza je ešte horšia - je slepá a už mala niekoľko záchvatov. „Potratár“ vstrekol matke i dieťaťu solný roztok. Sarah dostala injekciu do hlavy.

"Keď vám toto hovorím, nehovorím iba za seba, ale i za tých, ktorí ešte hovoriť nemôžu.

To najlepšie, čo vám môžem ukázať, je, ako som bránila svoj život. Život je ohromný dar. Zabitie nevinného nie je odpoveďou na žiadnu neriešiteľnú situáciu. Vyvrátite mi to?" Hovorí Gianna.⁷⁴

⁷³ GRZEGORZ, G. 2007. In *Milujte sa*. 2007, č. 4, s. 21-23.

⁷⁴ <http://web.pravonazivot.sk/mala-som-byt-potratena/>

5. ZÁVER

Každý človek by si mal ľudský život vážiť od prvých chvíľ, kedy sa počal až po jeho prirodzenú smrť. Boh dáva život ako dar a berie si ho, keď príde čas. Nezávisí od nás určovať chvíle a časy, pretože Boh je pánom nad časom aj životom.

Mali by sme sa vyhýbať nesprávnym rozhodnutiam, ktoré sa nedajú zmeniť. Je ťažké pochopiť Božiu logiku, z akého dôvodu dáva život i vtedy, keď je to z ľudského hľadiska nepochopiteľné. Napríklad v prípadoch tehotenstva po znásilnení alebo narodenia postihnutého dieťaťa. Avšak práve tieto chvíle nám pripomínajú, že my nie sme pánmi života a smrti.

Základným predpokladom ostáva schopnosť hlbšieho pochopenia súvislosti života a poctivé zamýšľanie sa nad vlastnými pohnútkami, vedúcimi k osudovo vážnym rozhodnutiam. A interrupcia je jedným z nich!

Téma potratu je veľmi nepríjemnou témou v spoločnosti. Šokujú nás mnohé videá, obrázky z vykonaných zákrokov a napriek tomu toto všetko akosi nepohne srdcami ľudí, aby si uvedomili, čo sa za krátkym slovom abort v skutočnosti skrýva.

Hodnota ľudského života má v súvislosti s problematikou interrupcií zásadný význam. Od nej sa odvíjajú protichodné záujmy matky na jednej strane a plodu na druhej. Status ľudského plodu úzko súvisí s problematikou počiatku ľudského života, ktorý je ovplyvňovaný náboženskými, filozofickými a vedeckými teóriami. Jediným nespochybniteľným faktom je hodnota ľudského života, ktorý nie je len biologickou kategóriou, ale má aj silný sociálny význam. Násilné prerušenie tehotenstva nikdy nič nevyrieši a konto viny zúčastnených ešte väčšmi zaťaží, pretože nerieši skutočnú podstatu problému – prístup ženy a muža k ich mravnej čistote.

Riešenie uvedeného problému nie je jednoznačné. Otázkou však zostáva či je reálne nájsť lepšiu alternatívu. Ochrana nenarodeného života je morálnym problémom, ktorý odráža hodnotu pripísanú ľudskému životu. Túto hodnotu mu ale pripisuje matka, ktorej rozhodnutie je veľmi komplikované a podlieha mnohým faktorom. Žena by mala byť oboznámená o všetkých možnostiach a na základe toho sa rozhodnúť, čo je pre ňu ako aj pre jej dieťa najlepšie. Nemala by byť k rozhodnutiu ako situáciu vyriešiť donútená tlakom partnera, manžela, rodiny či lekára alebo na základe jej ekonomickej či inej stránky života. V tom prípade by totiž nebolo jej rozhodnutie slobodné, ale bolo by donútením.

Je najvyšší čas, aby sa význam nenarodeného života nehodnotil len z biologického hľadiska, ktoré pochopiteľne má, ale aj z hľadiska spoločenského, pretože človek je tvor spoločenský, ktorý sa socializuje a na základe toho mu je pripisovaná sociálna rola.

Lekári, ktorí nedoceňujú hodnotu ľudského života, verejne hovoria len o prípadných fyzických problémoch, ktoré sú s interrupciou spojené. Nevidia však do bezradného srdca ženy, ktorá často až po mnohých rokoch života precitne k hĺbke svojho previnenia a prežíva neopísateľné výčitky svedomia, ktoré sú často mnohonásobne ťažšie, než prípadné najväčšie zdravotné komplikácie, s ktorými ju pred potratom oboznámili. Chráňme preto život poznávaním jeho hlbších súvislostí a usilujme sa o docenenie jeho veľkej hodnoty, aby sa nikto z nás nemusel pri pohľade na svoju minulosť hanbiť za svoje rozhodnutia.

Predkladaná diplomová práca k obhajobe nám približuje fenomén abortu ako morálneho deliktu.

6. POUŽITÁ LITERATÚRA

Primárna literatúra:

1. ALCORN, R. 2011. *Proč chránit nenarozený život. Péče o nenarozené děti a jejich matky*. Praha : Návrat domů, 2011. 144 s. ISBN 978-80-7255-242-9.
2. BAKALÁŘ, E. 2002. *Průvodce otčovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha : Vyšehrad, 2002. 216 s. ISBN 80-7021-605-0.
3. CEHUĽOVÁ, Ľ. 2010. *Bioetika pre vychovávateľov alebo veda prežitia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. 242 s. ISBN 978-80-7165-798-9.
4. CLÉMENT, O. 2004. *Tělo pro smrt a pro slávu*. Velehrad : Refugium Velehrad-Roma, 2004. 157 s. ISBN 80-86715-17-5.
5. DRÁČ, P. 1977. *Spontánny potrat*. Martin : Osveta, 1977. 220 s. ISBN bez.
6. HRKÚT, J. (ed.). 2009. *Argumentácia v bioetike*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2009. 215 s. ISBN 978-80-8084-261-1.
7. JÁN PAVOL II. 1995. *Encyklika Evangelium vitae*. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 1995. 202 s. ISBN 80-7162-097-1.
8. MAJTÁN, Ľ. 2010. *Potrat (A čo na to Cirkev?)*. Žilina : Žilinská diecéza, 2010. 29 s. ISBN 978-80-970426-2-2.
9. MATLARY, J. H. 2007. *Ľudské práva ohrozené mocou a relativizmom*. Bratislava : Vydavateľstvo Michala Vaška Prešov, 2007. 221s. ISBN 978-80-7165-648-7.
10. NIKŠOVÁ, G. 1971. *Nedovolené prerušenie tehotenstva v Československom trestnom práve*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971. 234 s. ISBN bez.
11. PEKÁRKOVÁ, M. - PRIMUSOVÁ, H. - UZEL, R. - SALAJKA, M. 2000. *Potrat ano – ne aneb na pokraji života*. Havlíčkův Brod : Grada Publishing, 2000. 104 s. ISBN 80-7169-922-5.
12. PONŤUCH, A. 1971. *Narodí sa nám dieťaťko*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Osveta, 1971. 181 s. ISBN bez.
13. *Právo ženy?* Bratislava : Kalligram, 2004. 224 s. ISBN 80-7149-612-X.
14. REMIŠOVÁ, A. (ed.). 2008. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava : Kalligram, 2008. 896 s. ISBN 978-80-8101-103-0.
15. SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava : Serafín, 2002. 148 s. ISBN 80-88944-54-6.

16. *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2000. 2626 s. ISBN 80-7162-326-1.
17. ŠIPR, K. 1972. *Přirozené plánování rodičovství*. Praha : Avicenum, 1972. 72 s. ISBN bez.
18. *Škandalózna pravda o interrupciách*. Bratislava : AMA, 2003. 56 s. ISBN 80-968938-4-X.
19. TINÁK, B. 1999. *Nechaj žiť nechaj umrieť*. Liptovský Mikuláš : Trancoscus, 1999. 120 s. ISBN 80-7140-190-0.
20. *Úcta k životu, iniciatívy záchrany nádeje pre život II*. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene, 1995. 196 s. ISBN 89-228-0471-1.
21. *Úcta k životu I. – Život nenarozených*. Praha : Zvon, 1991. 198 s. ISBN 80-7113-010-9.
22. VÁCHA, M. – KONIGOVÁ - R., MAUER, M. 2012. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha : Portál, 2012. 312 s. ISBN 978-80-7367-780-0.
23. WILLKE, B. - WILLKE, J. 1990. *Človekom od počatia*. Český Těšín : Corjesu, 1990. 318 s. ISBN bez.

Sekundárna literatúra:

24. GAVENDA, M. 2009. *Inštrukcia Dignitas Personae o niektorých otázkach bioetiky*. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 2009. 46 s. ISBN 978-80-7162-768-5.
25. GLUCHMAN, V. 2009. *Metodologické a metodické otázky bioetiky súčasnosti*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2009. 360 s. ISBN 978-80-8068-995-7.
26. HUMENÍK, I. 2011. *Informovaný súhlas a inštitút predchádzajúceho prania*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. 112 s. ISBN 978-80-89447-61-9.
27. JÁN PAVOL II. 1994. *Encyklika Veritatis splendor*. Trnava : Spolok Svätého Vojtecha, 1994. 180 s. ISBN 80-7162-057-2.
28. LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. 2010. *Bioetika v kontextoch etiky sociálnych dôsledkov*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2010. 195 s. ISBN 978-80-555-0165-9.
29. ŠLIPKO, T. 1998. *Hranice života. Dilemy súčasnej bioetiky*. Bratislava : Cirkev a spoločnosť, 1998. 402 s. ISBN 80-7141-185-X.
30. SMOLKOVÁ, E. 2007. *Bioetika – otázky, problémy, súvislosti*. Bratislava : INFOPRESS, 2007. 112 s. ISBN 80-85402-80-7.

Časopis:

31. GRZEGORZ, G. 2007. In *Milujte sa*. 2007, č. 4, s. 21-23.

Internetové zdroje:

32. www.erko.sk

33. www.pravonazivot.sk

34. ÚSTAVA SR 460/1992 Zb. Dostupné na: www.zbierka.sk

35. www.vop.gov.sk